

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jus Canonicum Ad Libros V. Decretalium Gregorii IX.

Huth, Adam

Augustæ Vindelicorum, 1732

Liber IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63433](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63433)

LIBER IV.
DECRETALIUM
GREGORII IX.

DE

SPONSALIBUS

ET

MATRIMONIO

PER

QUÆSTIONES AC RESPONSA
IN METHODUM BREVEM
ET CLARAM REDACTUS

AUTHORE

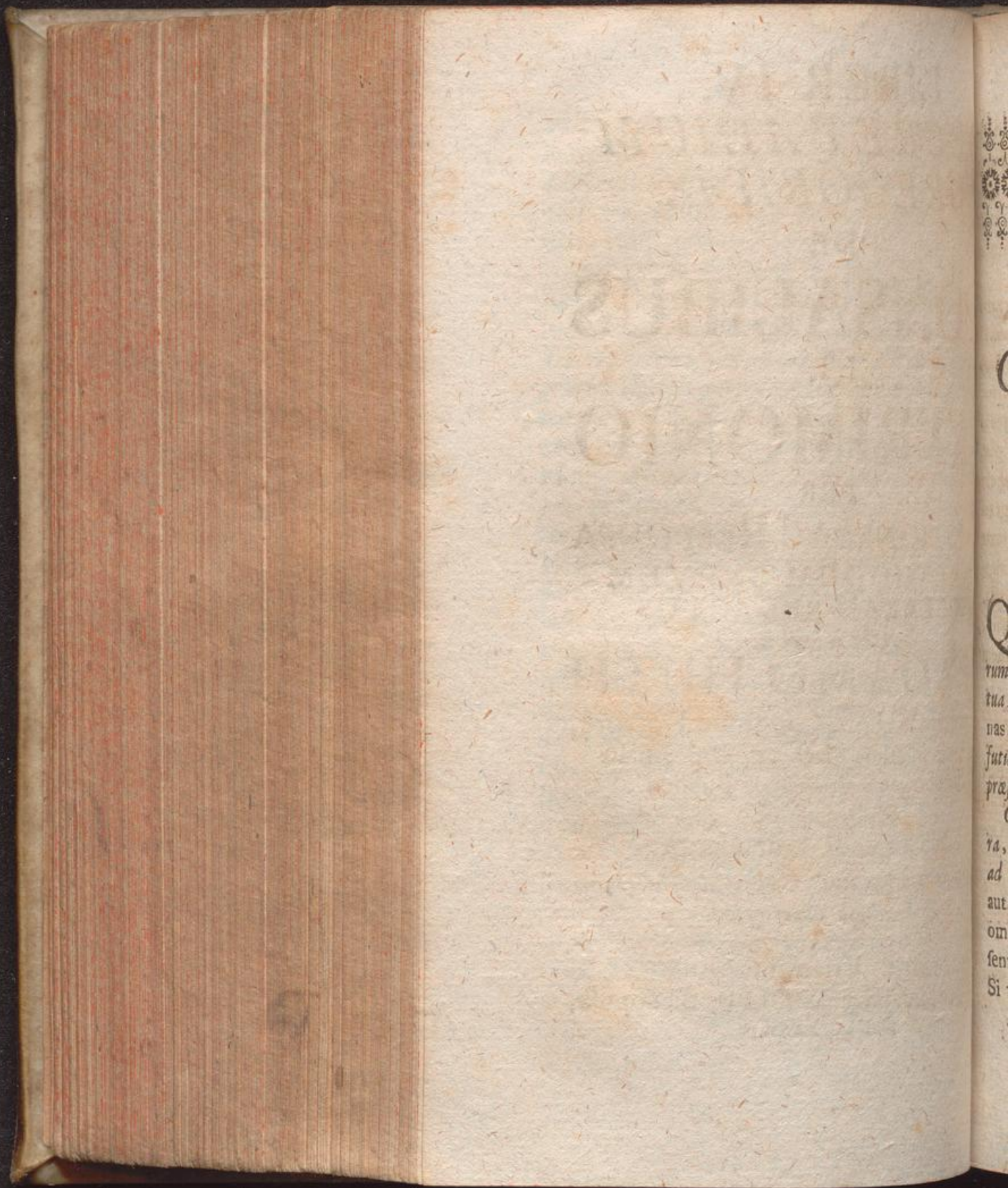
R. P. ADAMO HUTH

Societate JESU SS. Canonum Doctore,
eorumque in Alma Electorali Universitate
Heidelbergensi Professore Publico
& Ordinario.

Editio secunda Emendatior.

*Cum Privilegio Sac. Cæs. Majestatis,
& Facultate Superiorum.*

AUGUSTÆ VINDELICORUM,
Sumptibus MATHIÆ WOLFF, Bibliopolæ,
M, DCC, XXXII.

Q
rum
tua
nas
futi
pra
C
ra,
ad
aut
om
fen
Si

Liber IV. Decretalium
GREGORII IX.
TITULUS I.

De Sponsalibus & Matrimonio.

§. I.

De Sponsalibus.

Quest. 1. *Quid sint sponsalia? Resp.* Sponsalia sunt mentio & repromissio futurarum nuptiarum l. 1. ff. de sponsal. vel quod idem est, sunt mutua promissio futuri matrimonii, scil. inter personas habiles. can. 3. caus. 30. q. 5. Alia sunt de futuro, proprie dicta & modo definita, alia de presenti, ipsum scil. matrimonium ratum.

Q. 2. *Utrum promissio necessario debeat esse vera, vel an sufficiat ficta absque animo promittendi ad constituenda sponsalia? Resp.* Non sufficit ficta aut simulata promissio; quod patet ex essentia omnis contractus, non subsistentis sine vero consensu interno. l. 2. ff. de ritu nuptiar. & c. 26. h. t. Si tamen ad promissionem fictam non facile ad-

Liber IV.

A

ver-

vertibilem accedat copula vel imprægnatio
ter deflorans tenetur determinatè ducere de
tam. Ratio; tum quia intervenit hoc calu
tus contractus innominatus, *facio, ut facias*
quia injuria puellæ illata modo alio refarciri
potest, nisi ponendo verum consensum.

Q. 3. Quæ advertentia, libertas, & delib
requiratur in promissione sponsalia conficitur
Resp. Ea, quæ requiritur & sufficit ad peccatum
mortaliter: quia aliàs non esset actus humanus, quia
nullus præsumitur in gravem obligationem, quia
hæc est, consentire, nisi eam deliberatè faciat.
Unde amens, furiosus, plenè ebrius contractus
sponsalia non possunt: Econtra metu etiam
eoque injusto inita sponsalia valent; cum
cap. 2. de his quæ vi. & L. fin. eod. Cod. re
da tantum veniant, quæ metu cogente sunt
Valent insuper sponsalia ex irâ, amore, timore
passione contracta; tales enim passiones hominibus
usu rationis privare non solent.

Q. 4. An sufficiat ad valorem sponsalium, si
una parte promissio? Resp. Neg. sed præter
ceptionem, repromissio insuper requiritur. Ratio
quia promittens aliter se obligare non potest
quàm secundùm naturam sponsalium, & sub
cita conditione, si & altera pars promittat.
Titio promittente, Semproniam non repromittente
sponsalia non sunt, neque oritur sponsalium
gatio.

Q. 5. Utrùm censeatur repromittere puella
ad factam sibi promissionem, vel tacet vel g

agitur? *Resp.* Seclusis aliis circumstantiis negativè:
Ratio; quia taciturnitas sola vel gratiarum actio
indifferens est ad assensum. Si tamen parentes pro
liberis præsentibus & tacentibus etiam sine eo-
rum mandato sponsalia contrahant, hæc sustinen-
tur; quia in casu posito jus præsumit consensum
liberorum. *c. 1. de despons. impub.*

Q. 6. *An mutua promissio clandestinè facta con-
tinuat sponsalia?* *Resp.* Sponsalia contracta absque
præsentia Parochi & aliorum testium valida sunt,
modo per se loquendo, etiam licita. Ratio; quia
nullo jure irrita vel prohibita reperiuntur spon-
salia clandestina.

Q. 7. *Debeatne promissio sponsalitia fieri uni de-
terminatæ personæ?* *Resp.* Affirmativè, & non suffi-
cit, si Cajus promittat, cum unâ ex tribus Mævii
filibus contrahere matrimonium, licet singulæ re-
promittatit. Ratio; quia cum matrimonium non
possit contrahi, nisi cum unâ determinatâ, non
dabitur obligatio, nisi quis ad illud cum unâ de-
terminatâ contrahendum obligetur.

Q. 8. *An & qualiter promissio debeat esse extrin-
secè manifesta?* *Resp.* Debet promissio esse extrin-
seca; tum quia nullus verus & perfectus volunta-
tum consensus satis esse potest, nisi sensibiliter ex-
terniùs exprimatur. *l. cum plures. 60. §. locator. ff.
locati.* tum quia id contractus humani natura ex-
poscit. Perinde autem est, sive sint verba for-
malia, sive virtualia. *c. 21. & 25. h. t.* sive pro-
missio fiat per se, sive per internum, inter-
nuntiam, vel Procuratorem, vel litteras. *c. fin. de
Procurat.*

Q. 9. Per quæ verba constitui censentur sponsalia? Resp. Regula hic generalis tradi neque attendendum est ad modum loquendi in eodem regno usitatum. Juxta plerosque AA. verbis significantur sponsalia de futuro ab his sunt: *promitto tibi matrimonium: ducam te uxorem: nubam tibi &c.* Per verba: *nullam ducam, nisi te*, probabilius non significatur tanta promissio futuri matrimonii, sed tantummodo conditionata; facit enim dicta propositio *non ducam uxorem, vel si aliquam te ducam*; adeoque sensus ejus est negatio non tam referat promissionem matrimonii quàm excludat.

Q. 10. Per quæ facta inferatur promissio matrimonii? Resp. 1. Subarrhatio vel immixtio nuli in digitum, munera eorumque accipere & similia ex se signum sponsalium sufficiens sunt. Ratio; qui talia ex aliis vel honestis inhonestis causis fieri possunt. *Resp.* 2. Nuda ratio sola puellæ est signum consensûs sponsalium quia fieri frequentissimè solet ex libidine sine ulla promissione. *Resp.* 3. Matrimonium inter puberes, vel puberem inter & impuberem tractum inducit sponsalia, sive habet virtutem sponsalium. *cap. fin. de spons. impub. & cap. ult. in 6.* Ratio; quia tales contrahentes licet pressè solùm velint alteri tradere suum corpus ad usum matrimonii, virtualiter tamen intendunt si ea traditio effectum non habeat, tradere suum jus ad traditionem. *Resp.* 4. Matrimonium

clandestinè ac ideò invalidiè contractum inter pu-
beres, vim sponsalium non retinet. Ratio; quia
Tridentinum *sess. 24. c. 1. de reform. matrim.* an-
nullando penitus contractum matrimonii clande-
stinum etiam separat ab eo rationem sponsalium.

Q. 11. *An liceat pœnam adjicere sponsalibus?*

Resp. Aff. ut scilicet hæc ab injustè resiliente solva-
tur. Ratio: aliis contractibus pœna conventio-
nalis in perfidè resilientem apponi potest, ergo &
sponsalitiò. Item juxta omnes ex *l. 3. & 5. C. h. t.*
etiam potest adjici sponsalibus, cur non & pœna;
quæ juxta aliquos AA. solvenda non est in con-
scientia, nisi petatur.

Q. 12. *Quis sit effectus sponsalium legitimè con-
tractorum?* Resp. Est triplex: *Primus* est, obliga-
tio justitiæ gravis, utpote in materia gravi, ad
contrahendum matrimonium *c. 10. & 17. h. &*
nullo certo tempore statuto, quamprimùm pars
altera petierit; quia id generale est in omni de-
bitò, cui certus dies præfixus non est. Si ta-
men sponsorum unus cum tertio fornicetur; solo
peccabit peccato intemperantiæ, non justitiæ;
eo quòd per sponsalia sola necdum corpus unius
fiat corpus alterius, & proinde fornicando non
tradatur alienum. *Secundus* est, impedimentum
impediens, quo tam sponsus quàm sponsa impe-
diuntur contrahere cum quovis alio matrimo-
nium, quod ita contractum matrimonium qui-
dem valeret, peccaretur tamen graviter, & in-
juria damnùmque illatum alteri esset compen-
sandum. *Tertius* effectus est, impedimentum

publicæ honestatis non tantum impediens
dirimens. De quo inferius.

Q. 13. Qualiter dissolvantur sponsalia

Resp. Solvuntur, si uterque sponsus in dis-
sensum consentit. *c. 2. h. t.* nam res omnis (quæ
libilis est) per quas causas nascitur, per eas
solvi potest. *c. 1. de reg. jur.* & obligationes
consensu contrahuntur, contraria voluntate
solvuntur *§. fin. inst. quib. mod. oblig.* Idem
let, etiamsi sponsalia fuerint jurata; quia
tunc contractui appositum ejus naturam
c. 25. de jurejur. Imò dissensu unius, puberum
adepti, solvuntur, si impubes contraxerit
despons. impub. ne tales cogantur approbare
non satis firmâ ætate fecerunt.

Q. 14. An & qualiter per ingressum in

Religionem solvantur sponsalia? *Resp.* Per professionem
religiosam vel susceptionem S. Ordinum
utriusque solvuntur sponsalia. *c. 2. de con-*
jug. Per ingressum in Novitiatum quocumque
animo factum solvuntur statim quoad remanentem
in sæculo; tum quia ingrediens tacite renun-
tial, tum quia notabilis ejusdem fit mutatio
parte ingredientis suspenduntur usque ad profes-
sionem, non statim solvuntur; quia neque ex
tira rei, neque ex ullo jure positivo talis
tatio soli in Religionem ingressui conceditur.

Q. 15. Quanam sit differentia inter ingressum
Religionis post contracta sponsalia & inter sus-
ceptionem S. Ordinum? *Resp.* Quòd illicite renun-
tial

sponsa suscipiantur S. Ordines, econtra autem post sponsalia etiam juramento firmata, invitâ alterâ parte licitus sit ingressus in statum Religiosum. Ratio disp. est, quòd nullo jure concedatur sponso post datam alteri fidem suscipere Ordines & sic privare sponsam jure suo; econtra autem concedatur ingressuris Religionem *c. 2. de convers. conjug. & Extrav. Antiqua. Joan. XXII. de voto.*

Q. 16. *An sponsalia de futuro per alia de futuro solvantur?* Resp. Neg. *c. 22. & c. un. de sponsal. in 6.* etiam si posteriora jurata sint; quia sunt invalida, utpote de re iniqua cedente in præjudicium tertii; neque juramentum debet esse vinculum iniquitatis. *c. 2. de pact. in 6. c. 28. de jurejur. it.* etiam si secundis accesserit copula; quia post Tridentalis copula censetur esse merè fornicaria, nec ullum juris effectum habet.

Q. 17. *An sponsalia de futuro per alia de presenti, sive per subsequens cum alia matrimonium solvantur?* Resp. Ad hunc effectum solvantur, ut teneatur cum secundâ remanere taliter contrahens. *c. 1. de sponsa duor. c. 31. h. t.* non verò omnino extinguatur obligatio respectu prioris sponsæ, sed suspenditur, ut si uxor, quacum contra fidem priorum sponsalium contraxit Titius, moriatur ante sponsam primam, hanc vi priorum sponsalium ducere teneatur. Ratio; nec Jure positivo probatur omnimoda dissolutio priorum, cum *c. 22. & 31. h. t.* solum velint, remanendum esse penes secundam, an obligatio priorum spon-

salium penitus extincta sit, alium silent. Nec
 naturali probatur, cum priorum illorum spon-
 salium obligatio optimè consistere possit cum ma-
 trimonio cum alia contracto, suspensa vel
 eo soluto reviviscens: paritas est in vovendi
 ligionem, & tamen contrahente matrimo-
 nialis namque matrimonio soluto Religione
 plecti tenebitur.

*Q. 18. Quibus aliis de causis sponsalia de facto
 solvantur? Resp. 1. Eapfu temporis vel commo-
 nalis in contractu sponsalium finiendæ obli-
 gationi adjecti. c. 22. h. t. & ibi Gloss. five legi-
 nullâ à contrahentibus temporis facta mense,
 quod aliqui cum Civilistis volunt esse triennium
 intra quod sponsum à sponsa expectandum
 cunt, si hic extra provinciam migravit. l. 2. C. de
 repudiis. Aliis probabiliùs sentientibus, si spon-
 sus in sciâ vel invitâ sponsâ se conferat in alio
 terras animo mutandi domicilium, statim licet
 sponsæ à sponsalibus etiam juratis resilire, que-
 cunque discessus causa fuerit. Ratio, quia
 discedens videtur renuntiâsse sponsalibus: ut
 quia sponsa non tenetur sponsum domicilium
 mutantem sequi.*

*Resp. 2. Fornicatione sive corporali, ut cum
 sponsa cum alio fornicatur. can. raptor. 33. cap.
 27. quæst. 2. etiam si vi oppressa c. 25. de purg.
 quia reddita est notabiliter vilior, & probro
 est talem ducere: sive spirituali, ut si alterutro
 hæresin vel idololatriam inciderit. can. non solum
 6. & can. jam nunc. 8. caus. 28. q. 1.*

Resp. 3.

Resp. 3. Famâ Canonici impedimenti c. 27. h. r. & c. 22. de testibus. cur autem hæc probatio admittatur, ratio est, quia agitur de impediendo peccato, quod sponsi impediti incurrerent contrahendo.

Resp. 4. Qualibet notabili mutatione sponsalibus contractis superveniente ex parte illâsi sponsalia solvuntur, licet jurata; cum juramentum includat omnes condiciones contractûs, cui adjicitur. l. fin. C. de non numer. pecun. videatur cap. 25. de jurejur.

Q. 19. An ex superveniente fortunarum mutatione solvantur sponsalia? Resp. Si post sponsalia uni sponforum obveniant magnæ divitiæ in suo statu altero permanente, per hoc sponsalia non solvuntur; cum altera pars non sit deterior facta, & universim facultas resiliendi detur tantum personæ non mutatæ. Quod executio sponsalium ditioni facta sit durior, est per accidens.

Q. 20. Quando opus sit autoritate judicis ad dissolvenda sponsalia? Resp. Si mutuo consensu partes velint à sponsalibus recedere, non indigent autoritate judicis; quia nullo jure probatur ejus necessitas; nec etiam tum, si adest certa causa de jure (qualis dicitur, dum causa in jure expressa) & defacto (qualis est, dum certum est, causam, quæ allegatur, adesse) solvendi sponsalia; cum dissolvens utatur jure suo. Ubi dubium est, judicis autoritas semper debet intervenire, ne scil. proximo fiat injuria.

De Matrimonio,

Q. 1. *Quid sit matrimonium?* Resp. Sumptum quasi causaliter est ipse actualis contractus in quo personæ legitimæ, consensu verbis vel signis expresso se mutuo obligant ad perpetuam vitæ societatem & generationis usum. Sumptum formaliter juxta l. 1. ff. de ritu nuptiar. est maris & femine conjunctio individuum vitæ societatem continens.

Q. 2. *Quotuplex sit matrimonium?* Resp. Aliud est legitimum tantum, quod legitimo consensu sive secundum leges inter personas habiles contractum est, non tamen Ecclesiæ ratificationem vel ratificationem Sacramenti habet. Aliud ratum, quod à fidelibus sive baptizatis contractum, habet ratificationem Sacramenti, non securâ copula carnali. c. 7. de divort. Aliud consummatum, quod accedente copula carnali perfectum & completum est. 2. Dividitur matrimonium in verum, quod in veritate & cum valore contractum; in præsumptum, quod à jure præsumitur. Quæ olim in c. 15. c. 30. h. t. c. 6. de condit. appof. præsumebantur matrimonia, hodie post Trid. locum amplius non habent. In putativum, quod putatur legitimum contractum, cum tamen oblatens aliquod impedimentum sit nullum.

Q. 3. *Quæ ulterior matrimonii divisio?* Resp. Matrimonium aliud est Canonicum, quod habet

ea,

ea, quæ à Ss. Canonibus præscripta sunt. Aliud *politicum* sive *civile*, in quo etiam ea concurrunt quæ civiliter & politicè requiruntur, variæ scilicet solennitates, pacta dotalia, traductio sponsæ in ædes sponsi &c. Pertinet ad *Canonicum* matrimonium ad *Morganaticam* contractum sive *matrimonium conscientia*, quod nihil aliud est, quàm legitima conjunctio viri illustris cum fœmina inferioris conditionis, eo pacto inita, ut uxor & liberi dono nuptiali vel alia certa portione, tempore sponsalium destinata, contenti sint, & à cæteris bonis avitis, ac paternis unà cum titulis abstineant. Tale matrimonium licitum est, tum quia nullam præfert turpitudinem, utpote inventum, ut non valens se continere sit extra periculum illiciti concubitûs, quæ ratio affertur *2. feud. 29.* tum quia non est contrarium substantiæ matrimonii, cum habeat omnia Canonice & Theologicè requisita, licet careat civiliter requisitis.

Q. 4. *Quanam sint requisita ad matrimonium?*

Resp. 1. Jus Civile requirit *L. 3. C. de incestis nuptiis*, ut contrahentes sint cives Romani, sed in hac materia jus Civile non attenditur. 2. Requiritur justa ætas, de qua in *seqq.* 3. Deliberatus contrahentium consensus, hic enim velut basis & fundamentum est matrimonii. 4. De jure novo Trid. *sess. 24. de reform. matrim.* præsentia Parochi & duorum saltem testium. 5. Jus Civile *prin. Inst. de nupt. ad valorem* matrimonii requirit consensum parentum, Jus Canonicum

tan-

tantum de honestate; & huic standum esse per
ex Trid. cit.

Q. 5. An matrimonium sit verum Sacramentum? Resp. 1. Matrimonium inter fideles seu baptizatos contractum est verum Sacramentum. Est de fide definitum in Flor. & Trid. Epistol. 35. Apostolus ait de conjugio, magnum hoc sacramentum est, ego autem dico in Christo & Ecclesia. S. Aug. libr. de fide & operibus. in Ecclesia, inquit nuptiarum non solum vinculum, sed etiam Sacramentum commendatur. Denique est signum per se etiam ex institutione Christi gratiae collatum ergo. 2. Sacramentum est matrimonium inter Fideles per Procuratorem contractum. Ratio, quia Christus elevans naturalem matrimonii contractum ad esse Sacramenti aliud nihil requirit, quam quod requiritur ad legitimum contractum matrimonii, qualis debeat esse Procurator pro contrahendo matrimonio, vide fin. de Procur. in 6. 3. Materia matrimonii mota sunt ipsa corpora conjugum; proxima & actualis & mutua corporum traditio & acceptio; Forma utriusque in eam traditionem & acceptioem consensus verbis vel signis expressis. Ratio; qui recensita sunt materia & forma contractus matrimonialis, ergo & Sacramenti. Minister non est Sacerdos, sed ipsi contrahentes; quia hi ponunt formam Sacramenti. 4. Sacramentum non est matrimonium à baptizato cum gentili ex dispensatione Pontificis contractum.

tractum. Ratio, Sacramentum est unicum & indivisibile, sicut & est unicus contractus virum & foeminam afficiens, ergo cum non possit infidelem afficere, nec fidelem afficiet.

Q. 6. *An consensus mutuus ad valorem matrimonii semper sit necessarius?* Resp. Aff. ita quidem, ut non possit ab ulla potestate creata suppleri; quia concessa non est talis facultas à Deo, neque conveniens fuit, eam concedi.

Q. 7. *In quid ferri debeat consensus matrimonialis?* Resp. Non requiritur, ut formaliter feratur in ipsam copulam, sed sufficit ferri in jus eam exigendi; quia per hoc jam impletur finis matrimonii; unde patet inter B. V. & S. Josephum verum fuisse matrimonium; item patet, posse contrahi matrimonium sub conditione vel potius sub modo servandi castitatem, ingrediendi Religionem ante consummationem matrimonii, non petendi aut reddendi debitum; quia tales modi non sunt contra substantiam matrimonii, neque aliud requiritur, nisi ut detur jus mutuum & potestas in corpora in actu primo.

Q. 8. *An consensus utriusque conjugis debeat simul existere?* Resp. Ut consensus actualis & physicus utriusque conjugis simul sit, non requiritur; nec ratione Sacramenti, utpote ad quod sufficit partes inter se moraliter conjungi, quemadmodum fieri solet in Sacramento poenitentiae; neque ratione contractus, in quo facilius adhuc admittitur moralis illa conjunctio; adeoque valebit matrimonium, dum hodie exprimitur

consensus unius coram Parocho & testibus, & alterius consensus coram eodem Parocho & eodem testibus die aliâ.

Q. 9. *Qualiter consensus matrimonialis exprimendus?* Resp. Vel verbis vel signis est exprimendus, cum matrimonium sit contractus respectivus, humanus, & politicus; verba tamen etiam in valentibus loqui non sunt necessaria, neque de necessitate Sacramenti; arg. *c. unic. §. de desponsat. impuber. in 6.* & ex Flor. quod certum expressisset, si verba forent necessaria; neque de necessitate præcepti, quia nullibi tale emittitur *cap. 25. & 28. h. t.* indicant tantum, decens esse adhibere verba, & hæc aptiora esse signa consensus.

Q. 10. *An consensus matrimonialis debeat esse liber?* Resp. Aff. ita ut si matrimonium metu gravi injustè incusso contrahatur, ipso jure sit nullum *c. 14. & 13. h. t.* Ratio; quia matrimonium semel validum & consummatum, nulla auctoritate humana est rescindibile, uti tamen alii adit sunt. Tridentinum etiam *sess. 24. cap. 9.* Dominos territoriales, qui subditos suos injustè ad matrimonia cogunt, pœnâ excommunicationis ferit, ipso facto incurrendâ. Parentes, licet pœnas à Trid. statutas non incurrant, nequidem sub levi possunt obligare proles ad matrimonium, si aliunde non teneantur illud contrahere; eo quod non sit conveniens gravissima matrimonii onera alienâ voluntate cogi subire.

Q. 11. Quid faciendum, si unus conjugum consensit fictè in matrimonium? Resp. 1. Non tantùm peccavit talis peccato Sacrilegii contra reverentiam Sacramenti, & peccato injustitiæ ob gravem deceptionem alterius; sed tenetur in conscientia ponere adhuc verum consensum, & ita matrimonium redintegrare, quia id exigit justitia commutativa.

Resp. 2. Sufficit ad restorationem matrimonii, si is, qui fictè contraxit, solus ponat consensum verum etiam internum tantùm, cum enim conjux alter semper tractet partem ut conjugem, censetur moraliter permanere prior consensus. Neque etiam ex aliis impedimentis occultis (excepto impedimento clandestinitatis) nulla matrimonia ad sui validationem exigunt præsentiam Parochi & testium. Ratio, quia Lex & Decretum Trid. volens contrahi matrimonia publicè, non videtur comprehendere casum, quo matrimonium jam semel publicè, sed ex defectu solius consensûs, vel ob impedimentum occultum nulliter contractum revalidatur. Requiritur tamen, ut matrimonium ob impedimentum occultum nullum in casu obtentæ dispensationis utriusque partis consensu revalidetur; quia impedimentum reddiderat contrahentes ad consensum validum inhabiles; ergo prior consensus erat nullus.

De impedimentis matrimonii.

Q. 1. *Impedimenta matrimonii quotuplicia & quænes quem sit potestas ea statuendi? Resp.* Sæpe duplicia, *impedientia* tantum, quæ impediunt, et minus licitè contrahatur matrimonium; & *dirimentia*; non quòd validè contractum matrimonium dirimant, sed quòd faciant, ut ne quòd validè contrahi possit. *Resp.* ad 2. Potestas statuendi impedimenta dirimentia circa fideles et penes S. Pontificem, illique soli reservantur, mirum ob rei gravitatem, & praxin Ecclesiæ.

Q. 2. *An consuetudine induci possint impedimenta dirimentia nova, & abrogari jam constituta? Resp.* Aff. ratio petitur ex c. 1. & 3. de cognat. & c. fin. de consuet. ubi approbatur, consuetudo jus novum induci, antiquum verò abrogari posse, si illa sit rationabilis & legitime præscripta; atqui talis potest esse consuetudo inducens vel abrogans impedimenta matrimonii. Ergo.

Q. 3. *Quanam sint impedimenta impedientia & qua dirimentia? Resp.* 1. *Impedientia* hæc quatuor tantum hodie dantur:

Sacratum tempus, vetitum, sponsalia, votum. De tempore sacratio & vetito Ecclesiæ agatur tit. 16. quòmodo *sponsalia* impediunt matrimonium, dictum est t. 1. quòmodo *votum* tit. 6. dicitur. Reliqua impedimenta impedientia sunt amplius in usu.

Resp. 2.

*Resp. 2. Impedimenta dirimentia comprehen-
duntur seqq. versiculis :*

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affines, si clandestinus & impos.
Raptave sit mulier, nec parti reddita tuta.*

*hic agamus de impedimento publicæ honestatis.
disparitatis cultus, impedimento raptus & erroris,
reliquis ad proprios titulos rejectis.*

*Q. 4. An A catholici in Germania obligentur
impedimentis matrimonii Jure tantum Ecclesiasti-
co inductis? Resp. Licet subsint A catholici jurisdi-
ctioni Ecclesiæ, neque se per contumaciam suam
eximere vel contra obedientiam Ecclesiæ debitam
possint præscribere; Ecclesia tamen Catholica Le-
ges suas circa impedimenta talia non urget, nec
dirimit matrimonia Hæreticorum cum consan-
guineis v. g. in tertio gradu contracta. Ratio,
quod prudenter non urgeat, est tum moralis im-
possibilitas, observantiam legum suarum obti-
nendi; tum evitatio fornicationum, concubina-
tum, illegitimitas prolium, communis error,
suavior A catholicorum reductio &c.*

*Q. 5. Quid importet impedimentum publicæ
honestatis, sive publicæ honestatis justitia? Resp. 1.
Est propinquitas sive quasi affinitas inter sponsum
& consanguineos sponsæ, & vice versa inter con-
sanguineos sponsi & sponsam, ortum habens ex
sponsalibus de futuro, & matrimonio rato tan-
tum, vi cujus neuter sponforum matrimonium
contrahere potest cum consanguineis alterius.*

Lib. IV.

B

Resp. 2.

Resp. 2. Introdūctum est jure solūm Ecclesiastico c. 3. 4. 8. de sponsal. & jure novo Trid. sess. 24. c. 3. de reform. matr. nascitur ex sponsalibus futuro, sed validis tantūm, iisque puris ac determinatis, nec primum gradū excedit. Nāc etiam hoc impedimentum ex sponsalibus de presenti, dirimens matrimonium contrahendum, que ad quartum gradū inclusivē. Ita Pius VII. Bulla data cal. Junii 1568. modō matrimonium sit purē absque conditione initum, nam conditio uti suspenderet valorem matrimonii, ita dicitur inonestatem publicam. It. modō tale matrimonium non sit nullum defectu consensūs, v. g. ob gravem metum, vel cum errore circa personam contractum, nam ex alio capite invalidum, v. g. ob impedimentum consanguinitatis, affinitatis, & consanguinitatis adhuc dirimit matrimonium contrahendum usque ad quartum gradum. Ita Pius VII. *ibid.*

Resp. 3. Impedimentum hoc est perpetuum, quacunque de causa sponsalia solvantur, seu morte alterius sponsorum. can. 11. caus. 27. q. 1. c. 8. de sponsal. sive mutuo consensu. c. 1. de sponsat. impuber. & Declarat. Card. Trid. in terp. de anno 1658. die 6. Junii, quam sub die 10. ejusd. mensis approbavit Alexander VII. in conspectu Fagnan. & Gobat.

Resp. 4. Hoc impedimentum non agit retro, hoc est, si Titius post sponsalia de futuro contracta cum Sempronia, attentat contrahere matrimonium ratum cum sorore Semproniae, quod tunc

men invalidum erit ob impedimentum publicæ honestatis ex prioribus sponsalibus ortum, non oritur ex hoc matrimonio invalido impedimentum publicæ honestatis respectu *Semproniam*, ut eam ducere non possit. Ita deciditur *c. un. de sponsal. in 6.* NB. non oritur in præjudicium *Semproniam*, quacum sponsalia prius contracta fuerant, oritur tamen respectu aliarum *Semproniam* consanguinearum.

Q. 6. Quid dicendum de impedimento disparitatis cultus? Resp. 1. Disparitas cultus sumitur hic pro diversitate Religionis inter contrahentes matrimonium, qualis esse censetur, si fidelis cum strictè infideli, id est, non baptizato nititur contrahere.

Resp. 2. Tale matrimonium licèt jure divino & naturali illicitum sit *per se* loquendo, ob periculum perversionis conjugii fideli imminentis, invalidum tamen solùm est jure Ecclesiastico, eoque non scripto (nullo nimirum jure scripto Pontificio aut Concilii generalis hac de re extante) sed tradito, prout colligitur *ex caus. 28.*

9. 1.
Resp. 3. Impedimentum disparitatis cultus se non extendit ad matrimonia Catholicorum cum Hæreticis, hæc siquidem valida sunt, nisi, ut sæpe fit, Hæreticus habeat intentionem repugnantem fini matrimonii. Sumitur *ex cap. decrevit. 14. de hæret. in 6.* ubi uxores quæ scienter Hæreticis nupserunt, privantur dote, non tamen præcipitur, eas à viris separandas.

B 2

Resp. 4.

Resp. 4. Illicita tamen sunt matrimonia
 tholicorum cum Hæreticis. I. Jure *Ecclē-*
co ex Concil. Carthagin. 3. c. 12. Chalced. c.
Agath. can. 67. can. 16. caus. 28. q. 1. deinde
re naturæ illicita sunt, dum adest periculum
 versionis conjugis Catholici, vel mala edu-
 tionis prolium in hæresi &c. Demum
 impium est pactum de parte prolium in
 educanda; quia jus naturale & divinum
 tes obligat, ut omnes liberos DEO educere
 non tam quoad corpus, quàm quoad animam
 provideant.

*Q. 7. Quid circa impedimentum raptus
 fertim jure Trid. observandum? Resp. 1.* Raptus
 est violenta virginis alteriusve femine
 ris abductio. Dirimit matrimonium
 inter & raptam, etiam post raptum
 tem, quamdiu hæc manet in potestate
 nec in loco tuto ac libero est constituta.
 etiam & omnes illi quoquo modo
 bentes ipso jure sunt excommunicati &
 omniumque dignitatum incapaces, &
 fuerint, de proprio gradu decidunt. Porro
 ptor tenetur raptam, sive eam duxerit, sive
 decenter dotare. *Trid. sess. 24. c. 6. de reform.*

Resp. 2. Cum Concilium generaliter loquitur
 tur de raptante feminam, impedimentum hoc
 rimens incurrit, qui rapit mulierem etiam
 ruptam, inhonestam, meretricem.

Resp. 3. Non est matrimonium nullum, si
 puella consentiens abducatur, invito etiam

mentibus, cumque eâ coram Parocho & testibus
matrimonium contrahatur; quia hic non est pro-
priè raptus.

Resp. 4. Non est invalidum matrimonium cum
ea contractum, quam quis invitam abduxit solius
libidinis causâ, modò fœmina, etiam necdum
extra potestatem raptoris constituta, liberè con-
sentiat in matrimonium. Ratio; quia decre-
tum Concilii utpote pœnale & correctorium
juris communis, & quia intendit favere liber-
tati matrimonii, talis autem raptus cum eam non
lædat, non est extendendum ad raptorem ex cau-
sa libidinis.

Resp. 5. Nec est impedimentum dirimens se-
cundùm Pirh. Wiest. & alios, si fœmina rapiat
virum nolentem & contradicentem ad incun-
dum secum matrimonium; eoquòd Tridentinum
non loquatur nisi de viro raptore, hîcque casus
fit de rarò contingente adeoque non videatur
decreto Trid. comprehensus. Sententia tamen
contraria, quam tenet Pichler *n. 120. de sponsal.*
valdè etiam probabilis est.

Q. 8. Quid impedimenti ponat error? Resp. 1.
Error versans circa substantiam seu individuum
personæ, sive sit *antecedens*, sive *concomitans*, jure
naturæ reddit contractum matrimonialem nul-
lum. Ratio; quia error tollit consensum. *l. 15.*
ff. de jurid. om. jud. c. un. caus. 29. q. 1. l. 9. C. de
jur. & fact. ignor.

Resp. 2. Error circa qualitates, sive *intrinsecas*,
uti sunt virginitas & nobilitas, sive *extrinsecas*,

sive error det causam contractui, sive ex alio dolo proveniat, matrimonium non dirimitur, quòd reddat tantum involuntarium secundum quid. Potest tamen per accidens fieri, ut matrimonium sit nullum. 1. Si error qualitatis redundet in errorem personæ, nimirum si talitas est simul cum persona intenta. 2. si qualitas in conditionem deducatur, conditio enim non impendit consensum, & consequenter dum dicitur consensus simul & contractum deficere facit.

Resp. 3. Si alteruter vel uterque contractum per errorem credat, se laborare impedimento dirimente, quod revera non subest, valde utile matrimonium, modo contrahentes, quantum in se est, intendant consentire. Ratio, quia tales personæ ex una parte sunt verè habiles ad contrahendum, cum revera non laborent impedimento; ex altera verò parte intendunt, quantum possunt contrahere; ergo verè contrahunt.

TITULUS II,

De Desponsatione impuberum.

Q. 1. Quenam ætas ad sponsalia de futuro requiratur? Resp. Tam quoad masculinam quam fœmellam jus statuit septennium. c. 4. §. h. t. & c. un. eod. in 6.

Q. 2. Si usus rationis septennium antea impletum inita sponsalia an sponsalia ante istud, impletum inita subsistant? Resp. Quòd de jure naturæ subsistant, certum est.

de jure positivo probatur ex *c. juvenis. 3. de spon-*
sal. l. 14. ff. ibid. Deinde in matrimonio mali-
 tia ætatem supplet, cur non in sponsalibus? Si
 verò malitia seu prudentia ætatis defectum non
 supplet, septennium debet esse physicè comple-
 tum. Ratio; quia quoties à jure determinatur
 aliquod tempus, id physicè compleri debet, ut
 patet in 14. ætatis anno ad condendum testamen-
 tum requisito, & in 16to, ante quem noluit
 Trid. valere Professionem.

Q. 3. An & qualiter liceat resilire à sponsali-
bus contractis tempore impubertatis, scil. intra 7.
& 14. aut respectivè 12. atatis annum? Resp. Si
 uterque, dum contraherentur sponsalia, fuit im-
 pubes, neuter in impubertate à sponsalibus po-
 test resilire. *c. 7. h. t.* ne ob fragile judicium teme-
 rè ineantur & temerè sponsalia dissolvantur. Pu-
 bertatem adepti, vel uterque vel unus, invitâ al-
 tera parte, absque aliâ causâ possunt sponsalia in
 impubertate inita dissolvere. *c. cit.* neque qui priùs
 pubertatem adeptus est, expectare tenetur, quoad-
 usque alter pubes fiat. Imò procedunt hæc,
 etiamsi sponsalia in impubertate fuissent jura-
 ta, quia juramentum sequitur naturam actûs;
 nisi tamen impuberes juratò contrahentes pro-
 ximi sint pubertati *c. 10. de sponsal.* Si pubes,
 juvenis v. g. 16. annorum contraheret sponsalia
 cum puella 10. annorum, is resilire non po-
 test, licèt illa possit pubertatem adepta. *c. 7.*
h. t.

B 4

Q. 4.

Resp. 3. Ad valorem matrimonii à liberis contracti consensus parentum non requiritur. *Trid. sess. 24. c. 1. de reform. matr.* Imò hi peccant graviter, dum absque justa causâ matrimonia liberorum impediunt. *c. fin. de jud. in 6. uti & regulariter liberi, dum parentibus inconsultis & invitatis ad matrimonia provolant. arg. can. 13. caus. 32. q. 2.* possuntque ideo non quidem exheredari jure communi per *Nov. 115. c. 3.* jure tamen speciali & pœna exheredationis & aliâ à Magistratu etiam sæculari statui possunt. Ita praxis habet multarum Provinciarum; quia hujusmodi Legibus magna affertur Reip. utilitas; & si à Fundatoribus certæ conditiones primogenituris & majoratibus possunt adjici, ne v. g. judaico sanguine infectis nubant, cur non & Magistratus statuta ejusmodi possit condere.

TITULUS III.

De Clandestina desponsatione.

Q. I. Quotupliciter matrimonium dicatur clandestinum? *Resp.* Duæ sunt species matrimoniorum, clandestinorum à jure reprobatorum, & punitorum, dum vel contrahuntur absque præsentia Parochi & testium, & hæc dicuntur *clandestina simpliciter*; vel dum contrahuntur sine præmissis denuntiationibus, & hæc vocantur *clandestina secundum quid*, & huic clandestinitati non obstat, etsi de cætero contrahantur in medio foro ac plena Ecclesiâ.

B 5 Q. 2.

Q. 2. An & qualiter præmittenda denuntiationes? Resp. 1. Debent præmitti matrimoniorum denuntiationes. *Trid. sess. 24. de ref. c. 1.* iis tamen omiffis validum est matrimonium cum enim matrimonium tale fuerit jure canonico validum, neque tamen quoad hoc à *Trid.* correctum, valet etiamnum tale matrimonium.

2. Graviter tam Parochus denuntiationes continens, quàm contrahentes peccabunt seculi dispensatione vel justa causâ; quia violant præceptum Ecclesiæ in materia gravi, ut continetur in fine, qui est scire velle, num subsistat matrimonium, nec ne, propter impedimentum. Debent fieri inter *missarum solennia tribus* diebus festis à proprio contrahentium Parocho, vel alio de ejus licentia; & dum contrahentes sunt ex diversis Prochiis, debent in utriusque Parochia proclamari; quia aliis fine Concilio intento, qui est detectio impedimenti, non esset satis provisum.

4. Si sponsi, uterque denuntietur matrimonium, domicilium mutant, inque loco domicilii non pauci sint, vel nullus omnino, qui eos memoratum faciendæ sunt *etiam* denuntiationes in Parochia, ubi prius sponsi, aut unus eorum, habitaverunt; quia tali modo magis satisficit intentio *Trid.* si verò sponsi in loco, in quo defacto domicilium habent, vel quasi, diu satis fuerint morati, sufficit in hoc loco domicilii fieri promulgationes; quia veri sunt parochiani illius loci.

Q. 3

Q. 3. *Quinam dispensare possint in denuntiationibus & quibus de causis?* Resp. 1. Trid. soli Ordinario (quo nomine venit Episcopus, Prælati jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, & in specie Vicarius Generalis) hanc facultatem dedit. Potest tamen & Parochus non quidem proclamationes tales remittere, sed declarare, non obligare legem earum, si periculum in mora sit, nec tamen Episcopus possit adiri, talisque adsint causæ, ob quas Episcopus debeat dispensare. Debet autem hic dispensare, quoties bono *communi* vel particulari contrahentium *maximè* expedit concedi dispensationem; tenetur enim Episcopus providere bono communi & speciali subditorum.

Resp. 2. Facta ab Ordinario dispensatio in proclamationibus absque justa causa, est invalida: cum dispensationem reliquerit *prudentiæ* Episcopi Trid.; quæ verba arbitrium prudentiale & ratione regulatum important, quod nequit consistere absque justæ causæ cognitione.

Resp. 3. Concilium quidem unicam tantum allegat causam dispensandi, scil. suspicionem de matrimonio malitiosè impediendo, sufficit tamen etiam alia quævis justa; v. g. infamia, si viventes in concubinato, habiti pro veris conjugibus publicentur; disparitas conditionis, si denuntietur senex cum juvencula; damnum & periculum animæ &c.

Q. 4. *An, qui scit impedimentum inter denuntiatos, teneatur illud manifestare?* Resp. Aff. idque

idque sub gravi peccato tum jure natura, tum
 præcepto Ecclesiæ; quia quilibet tenetur con-
 saluti proximi, valori Sacramenti, bono com-
 ni. Si tamen denuntianti grave ideo damnum
 imminere vel probare non posset, non tenebitur
 cum Leges Ecclesiasticæ utpote jugum suave
 casu non obligent; neque tenetur quis jure
 ræ cum gravi suo damno peccata proximi
 dire.

*Q. 5. An & qualiter matrimonia sine præ-
 Parochi & testium contracta sint irrita? Resp. 1.*
 Fuerunt olim talia matrimonia semper quibus
 prohibita, ut patet *in c. 1. & seqq. caus. 31. q. 2.*
 non tamen invalida; ut nec modò in locis
 quibus Trid. publicatum & receptum non est
 quia Trid. *sess. 24. c. 1.* anathemate damnatus
 qui clandestina matrimonia vera esse negant, qua-
 diu Ecclesia ea irrita non facit.

Resp. 2. Hodie jure novo Trid. *sess. 24. c. 1.*
de reform. matrimonia clandestina ita sunt irrita
 & irrita, ut etiam sic contrahentes ab eod. Con-
 cilio inhabiles redditi sint ad sic contrahendum.
 Potuisse autem Concilium irritare matrimonia
 clandestina, patet; quia id factum, ut periculum
 animarum gravissima, aliæque incommoda vitan-
 rentur; neque Ecclesia hoc modo ex Sacramento
 fecit non Sacramentum directè, sed tantum
 tavit aliquid sub Ecclesiæ directione relictum.

*Q. 6. Quinam afficiantur irritatione matrimo-
 nii clandestini ab Ecclesia factâ? Resp. 1.* Non po-
 gani & judæi; ut patet. *Resp. 2.* Non illi sibi
 16.

les, in quorum Provinciis nunquam Tridentinum est promulgatum *Trid. sess. cit. c. 1. in fine.* quemadmodum quia ante annum 1564. Anglia, Scotia, Hibernia, Suecia, Dania, Saxonia, Borussia, Pomerania à Fide Catholica defecerunt, si quis vel domicilium habeat in tali loco, vel illic bona fide abeat à loco recepti Concilii, valide contrahet matrimonium. *c. 1. de sponsal. secus si in fraudem abeat. Declarat. Card. approbata ab Urbano VIII. 14. April. 1627.*

Resp. 3. Probabilius non A catholici moderni, sed valebit eorum matrimonium non observatâ formâ Tridentini contractum, licet fuerit ibi Decretum aliquando promulgatum, illique vivant immixti Catholicis. Ratio sumitur ex morali impossibilitate observationis *Trid.* ex communi persuasione & praxi fidelium. *ex l. Barbarius 3. ff. de Off. Prat.*

Resp. 4. Afficiuntur autem decreto *Trid.* Catholici omnes existentes in loco & Parochia promulgati, nec usui contrario abrogati Tridentini: etiam peregrini & vagi, qui si non aliis, legibus tamen contractuum tenentur *c. fin. de foro compet.* Tenentur, inquam, *etiamsi ignorent hoc decretum*, ob verba, *aliter non valiturum matrimonium*, quàm præsente Parocho & testibus *etiamsi urgeat necessitas privata*, ob eandem rationem, cum actus absque forma sua substantiali nullus sit.

Q. 7. Quis sit Parochus proprius valens assistere matrimonio? *Resp. 1.* Præter Parochum Ordina-

dinarius, cujus præsentia cum testibus sufficiens
 est imprimis *S. Pontifex* respectu omnium
 lium; *Legatus Papæ* in Provincia legationis; *Co-*
dinales respectu subditorum Ecclesiæ sui
Archi-Episcopus vel *Episcopus* respectu Diocesi-
 norum suorum; *Capitulum* Sede vacante; *Vicarius*
Generalis; *Praelati* jurisdictionem quasi
 scopalem habentes, *Vicarius* curam Parochiam
 exercens sive temporalis, sive perpetuus sive
 etiam *Cooperatores*.

Resp. 2. Parochus proprius non tantum
 respectu matrimonii contrahendi Parochus
 micilii, sed & quasi domicilii *arg. c. fm. de*
roch. modò sit ita proprius alterutrius, præter
 Trid. non requirit. *Deinde* vagorum proprius
 est Parochus is omnis & solus, in cujus
 chia transeunter morantur; ubi tamen non
c. 7. Trid. sess. 24. de reform. matr. Ad
 nonnulli reducant milites, quod verum est
 habeant Parochum Castrensem ab Ordinario
 rá animarum instructum. Pichler ait *h. n. de*
 milites sint in hybernis, ubi nanciscuntur
 domicilium, eos esse censendos habere duplicem
 Parochum, adeoque non privativè sed cum
 vè, secluso privilegio vel consuetudine Castrensi
 assistere posse eorum matrimonio. *Deinde*
 rochus proprius respectu A catholicorum in
 ne ad assistendum etiam licitè eorum matrimonium
 est Parochus Catholicus, in cujus parochia
 gunt, cum id non sit illi prohibitum, neque
 tione communicationis cum hæreticis post
 Co-

Constantiense; neque propter irreverentiam Sacramento illatam, quod A catholici indignè recipiunt; Parochus enim minister non est hujus Sacramenti.

Q. 8. Quæ qualitates in Parocho assistente matrimonio requirantur? Resp. 1. Assistit validè & licitè matrimonio Parochus non Sacerdos; quia Trid. assistentiam Parochi tantùm requirit, qui esse potest etiam non Sacerdos *c. 14. de elect. in 6.* 2. validè Parochus excommunicatus, suspensus, interdictus, irregularis, notorius percussor Clerici, etiam denunciatus; quia hæc omnia qualitatem Parochi non auferunt, nec excercet actum jurisdictionis assistendo, cum & invitè validè assistat. 3. Validè assistit etiam putativus tantùm *l. 3. ff. de off. Prator.* 4. Etiam extra fines parochiæ suæ validè matrimonio assistit Parochus, modò alteruter ejus parochianus sit; de loco enim Trid. non facit mentionem: imò & licitè, modò id non faciat solenniter, itaque involet in alienum officium publicum in re gravi. Ratio, quia talis assistentia nullibi est prohibita, éstque minus aliquid, quàm actus jurisdictionis voluntariæ.

Q. 9. Quid requiratur, ut alius loco Parochi validè assistat matrimonio? Resp. 1. Ut sit Sacerdos. *sess. cit.* non refert, an sit curatus, nec ne; excommunicatus, &c. nec ne. 2. Ut sit instructus licentiâ vel ab Ordinario vel à Parocho, non quidem inscripto, sed etiam oretenus concessâ vel generaliter, vel specialiter, vel per se, vel per alium obtentâ. Ratio; quia & aliæ potestates ita committi

mitti solent. 3. Debet talis licentia esse concessa, præsumpta enim non sufficit; ut mandatum debet præcedere actum mandati vel procuratoris *l. 25. §. 4. ff. de acq. hered.* etiam requiritur licentia prius impetrata vendi alienos subditos. *c. 12. de pœnit.* ita apparet. licentia merè præsumpta non est licentia, si esset, si peteretur; ergo non sufficit. 4. Non requiritur, ut actu sit intimata licentia, modo concessa vel ad instantiam assistentis, vel eo lente aut conscio; quia hoc casu privilegium let à tempore *data*, si tamen acceptatio & consensus accipientis adfuerit. Quid ratione exigatur; videatur Tridentinum.

*Q. 10. Quæ pœna contrahentium clandestinè & simpliciter, id est, absque Parocho & testibus, & pœna contrahentium clandestinè secundum quod est, absque denuntiationibus? Resp. 1. Pœna contrahentium culpabiliter absque Parocho & testibus, præter peccatum grave, nullitatem matrimonii, prolium illegitimitatem, est arbitrio gravis tamen ab Episcopo infligenda; alienos parochianos conjungens absque licentia, ipso jure suspensus est. vid. *Trid. sess. 24. c. 1. de refer. matr.**

Resp. 2. Eodem modo pœna omittentium denuntiationes, præter reatum culpæ & pœnae sunt; quod assistens tali matrimonio Parochus subjaceat triennali suspensioni, sententiæ ferendæ. c. fin. h. t. 2. Quod ita contrahentes matrimonium fortè nullum non impetrent facit

dispensationem, ipsorumque proles sint illegitimæ
*Trid. sess. 24. cap. 5. de reform. & c. fin. h. t. §. si-
 quis.* 3. Quod Parochus, contrahentes, testes
 & alii cooperatores arbitrariè insuper à iudice Ec-
 clesiastico sint puniendi.

TITULUS IV.

De Sponsa Duorum.

Q. 1. De quo tractetur in præsentì titulo? *Resp.*
 De impedimento *ligaminis*, quod est vin-
 culum, quo conjux conjugì sic alligatur, ut duran-
 te matrimonio & vivente conjuge aliud matrimo-
 nium contrahi nequeat. Dum vir unus simul
 & semel habet duas vel plures uxores, dicitur *po-
 lygamia*; dum una fœmina simul & semel habet
 duos vel plures viros, *polyviria* nominatur.

Q. 2. Quid requiratur ad inducendum impedi-
 mentum *ligaminis*? *Resp.* 1. Ut præcesserit matri-
 monium ratum saltem *c. fin. h. t.* ex sponsalibus
 enim de futuro confurgit tantùm impedimentum
 impediens. 2. Ut prius matrimonium vero con-
 sensu & non ficto contractum fuerit; fictè enim
 initum in foro conscientiæ non inducit impedi-
 mentum *ligaminis*, cum stetur in hoc foro rei ve-
 ritate. 3. Ut matrimonium etiamnum perseve-
 ret, si enim *consummatum* morte alterutrius, *ra-
 tum* vel Professione, vel dispensatione solutum
 sit, per se loquendo non obstat valori alterius
 matrimonii.

Liber IV.

C

Q. 3.

Q. 3. Quis sit effectus impedimenti ligandi
Resp. Effectus primarius est, ut impediat ma-
 trimonium contrahendum & si nihilominus con-
 trahatur, dirimat, sic ut qui cum duabus de pre-
 contractis, ei adhærere debeat, quacumque
 contraxit, etiamsi matrimonium cum prima
 tantum sit *c. 2. 3. 4. & fin. h. t.* Effectus
 secundarius est pœna attentantium secundar-
 ias durante priori matrimonio; de jure
 pœna infamiæ. *L. 2. C. de incest. nupt.* Si ma-
 trimonium secundum fuerit consummatum,
 Germania pœna gladii. *Ordin. crim. Caroli*
art. 121. Olim de jure Canonico imponebatur
 pœnitentia publica per 7. annos cum jejuniis
 40. dies in pane & aqua, quod *carenam* vocant
c. 2. h. t. hodie est tali pro arbitrio prudentis
 fessarii pœnitentia imponenda. Deinde secundum
 etiam post mortem sui legitimi conjugis
 non potest, si sciverit, illam esse uxorem
 eamque cognoverit vivente adhuc prioris
 quod est *impedimentum criminis* adhuc hodie
 perseverans, ut dicitur *tit. 7.*

Q. 4. Polygamia quo jure sit prohibita?
 Jure positivo humano vetitam esse, patet *cap. 2.*
4. fin. h. t. L. 1. ff. de his qui notant. infam. L.
C. de incestuos. nupt. de Jure divino habetur
 rē *Matth. 19. Ephes. 5.* idque testatur Tricen-
 sess. 24. de *Sacram. matrim. can. 2.* Jure
 naturali prohibitam esse, suadet natura ma-
 trimonii, cujus fini secundo saltem repugnans
 suadet natura justitiæ commutativæ &c.

polyviria multò magis procedunt, quæ dicta sunt de polygamia; pluralitas enim virorum respectu unius fœminæ non fini tantùm secundario matrimonii, sed etiam primario, generationi scil. & educationi prolis repugnat; neque DEUS unquam legitur dispensasse in polyviria.

Q. 5. An DEUS dispensaverit in polygamia, & potuerit dispensare, & quando dispensatio cessaverit? Resp. 1. Dispensavit DEUS cum populo Israelitico, ut supponitur Deuteronom. 31. & colligitur ab exemplo sanctissimorum Patriarcharum, qui sanè plures non duxissent uxores, si contra legem divinam fuisset. Exemplum horum gentiles tum temporis sunt secuti, extensâ ad se dispensatione divinâ, idque licitè secundùm D. Aug. relat. in can. 7. caus. 32. q. 4.

Resp. 2. Potuit dispensare DEUS, quia, dum penes ipsum est dominium corporum nostrorum, potuit usum illorum hoc vel illo modo concedere, sine præsertim honesto ad id movente, adeoque polygamia non est vetita jure naturali absoluto, uti blasphemia, perjurium, mendacium, quæ ex proprio objecto suo intrinsecè mala sunt, sed tantùm conditionato, uti furtum, occisio innocentis, bonorum alienorum direptio. Sanch. Laym. Castropal. volunt, DEUM in ipsa etiam polyviria dispensare posse.

Resp. 3. Cessavit dispensatio lege Evangelicâ, ut constat ex illo Matth. 5. & 19. ubi Christus matrimonium reduxit ad primævam sui institutionem. Hinc infideles ad fidem conversi primam

tantum uxorem retinere possunt, aliis dicitur
Nullam item consuetudine licita fieri potest
gamia, quia consuetudo juri divino & naturali
rogare non potest.

TITULUS V,

De Conditionibus appositis in despon-
tione, aliisque contractibus.

Q. 1. *Quid sit conditio, modus, causa, ob-*
stratio? *Resp.* 1. *Conditio est qualitas*
vel contractui adjecta in dubium evenitur
rum, suspendens obligationem illius in
vens. Explicatur communiter per particula
Conditio de praeterito vel praesenti non est
talis, nec facit contractum conditionatum.
Conditiones aliae sunt *generales*, quae omni
ctui insunt, ut: *si vixerimus*: aliae *speciales*
vel *intrinseca* contractui, v.g. *Si mihi m-*
guine juncta, duco te: aliae *extrinseca*: *du-*
es dives. Aliae *possibiles*, aliae *impossibiles*, *na-*
turaliter, vel *civiliter*: aliae *suspensiva*, aliae
lutoria: aliae sunt *honestae*, aliae *indifferen-*
turpes, & inter has aliae contra substantiam
rimonii, si vel bono *fidei*, vel bono pro
bono *Sacramenti* repugnent.

Resp. 2. *Modus est onus, gravamen, vel*
deramen actui adjectum; solet esse per
contraho tecum, ut mecum mercimonia
Modus actum non suspendit.

Resp. 3. Causa est id, ob quod tanquam præsens vel præteritum aliquid fit; exprimitur per Ly quia v. g. duco te, quia nobilis es. Nec causa suspendit actum, vitare potest, si sit finalis, & non subsistat.

Resp. 4. Demonstratio est appositio signi exprimens qualitatem demonstrativam rei, & denotatur per relativum, qui, quæ, quod, v. g. duco te, quæ es filia Caji. Nec hæc suspendit actum, nec regulariter vitiat; licet demonstratio sit falsa, nisi habeat rationem conditionis.

Q. 2. An apponi possit sponsalibus aut matrimonio conditio honesta de præterito, præsentem, futuro?

Resp. Aff. sequuntur enim sponsalia & matrimonium naturam aliorum contractuum; etiam apponitur licet, quia id nullibi prohibetur; ut tamen matrimonium contrahatur sub conditione de futuro, consultum non est ob plurima incommoda, ut Gobat ait Trid. 9. n. 138. Sponsalibus etiam potest adjici conditio resolutoria, cum hæc mutuo consensu dissolvi possint; non tamen matrimonio talis conditio ex partium arbitrio apponi potest, cum repugnet indissolubilitati ejusdem, adeoque vitiet.

Q. 3. An conditio de præterito vel præsentem suspendat aut vitiet matrimonium; v. g. duco te, si es virgo; si Pater tuus est mortuus? Resp. Negativ. sed actu contrahitur vel non contrahitur obligatio pro ratione conditionis præsentem vel præteritæ. §. 1. Inst. de V. O. etiamsi contrahentes ignorent existentiam conditionis, quia non al-

ligarunt consensum suum notitiæ, sed tantum
 stentiæ conditionis.

Q. 4. An conditio de futuro necessaria, si cras sol orietur, vel contingens quidem, sed necessario existens, v. g. si Anti-Christus existat, suspendat sponsalia vel matrimonium aut saltem tuiet? Resp. Regulariter neutra suspendit aut tuiet sed purus est contractus vel sponsalitiuus vel matrimonialis; quia cum talis conditio iam sit terminata in causa, pro præsentè & existente betur.

Q. 5. An conditio de futuro honesta sponsalia vel matrimonio apposita eorum valorem suspendat? Resp. Aff. ut ante ejus eventum non tuiet obligatio sponsalitiua, vel impedimentum honestatis. *c. 3. s. fin. h. t.* Probabilius tuiet matrimonium adueniente conditione subsistet in novo consensu, ex paritate cum aliis contractibus, qui positâ conditione sunt absoluti *L. ff. qui potior. in pignor. de sponsalibus* videtur certum ex *c. un. de sponsal. in 6.*

Q. 6. Quando conficiatur Sacramentum à contrahentibus conditionatè? Resp. Quando impletur conditio; quia tum habetur consensus perfectus & absolutus ad Sacramentum requiritur necesse tamen non est, ut Parochus & testes sint impletioni conditionis; quia Trid. hoc tantum præsentiam requirit, dum contrahitur matrimonium, quod non fit tempore purificationis conditionis.

Q. 7. An obstet matrimonii valori adjecta

conditio impossibilis? *Resp.* Sive conditio impossibilis de futuro, sive de presentis, sive præterito; sive impossibilis ex natura rei vel de facto adjiciatur, qualis esset, si quis pauperi dicat, *si mille mihi dederis in dotem*, non vitiabit contractum, sed habebitur matrimonium pro purè contracto. *c. fin. §. licet h. t.* Sed tamen præsumptivè solum, quæ simul præsumptio non est *juris & de jure*.

Q. 8. Qualiter subsistat matrimonium contractum sub conditione turpi? *Resp.* 1. Si substantiæ matrimonii non repugnet, v. g. *duco te, si mecum fueris*, habetur pro non adjecta, & matrimonium statim ut purè contractum valebit. *c. fin. h. t.* Illa conditio, *si te virginem invenero*, semper rejicienda est, quia id nunquam intelligi potest de concubitu legitimo.

Resp. 2. Si repugnet conditio adjecta substantiæ matrimonii. v. g. *duco te, si corpus tuum profueris*, vitiatur & est nullum matrimonium. *cit. c. fin. h. t.* quæ responsio non tantum intelligitur de conditionibus turpibus, sed & honestis, substantiæ matrimonii contrariis.

Q. 9. An sicut in matrimonio, sic etiam in sponsalibus de futuro conditiones turpes & impossibiles habeantur pro non adjectis, adeoque censeantur sponsalia absolute contracta? *Resp.* Neg. quia textus tantum de matrimonio loquitur *in c. fin. h. t.* nec eadem pro sponsalibus ac matrimonio ratio militat: demum dispositio *c. fin. cit.* est correctiva juris communis, strictè autem correctio est accipienda. *L. 32. in fin. C. de appell.* unde

infertur, si quis dicat, *promitto tibi matrimonium si me in tali scelere juveris*, talem non obligat ope in petito scelere præstitâ.

Q. 10. Quid dicendum, si matrimonium contrahatur sub modo, causa, demonstratione?
 1. Matrimonium sub modo contractum valet, sic enim differt modus à conditione, hic non suspendat actum, sed illa. Modus possibilis & turpis habetur pro non adjecto, tamen sit contra substantiam matrimonii, *contraho tecum, ut sterilitatem procures*, matrimonium est nullum *c. fin. cit. h.*

Resp. 2. Causa vel demonstratio, si honesta, siue turpis, vel etiam contraria substantiæ matrimonii, siue vera, siue falsa, per se non suspendit matrimonium, sed habetur pro adjecta. v. g. *Cajus contrahit cum Sempra quia est nobilis, quia sterilis*; matrimonium valet quia causa nobilitatis, sterilitatis, &c. spectant qualitatem solum accidentalem contractus, excipitur, si causa sit finalis & simul falsa, si consistat in errore circa substantiam personæ, si causa sit per modum conditionis appositæ, tunc enim censetur existentia ipsius causæ allegari in consensu.

TITULUS VI.

Qui Clerici vel voventes matrimonium contrahere possunt.

Q. 1. Clerici qui & sub quibus penis prohibentur contrahere matrimonium? Resp. 1. Clerici

in minoribus constituti validè & licitè ineunt matrimonium, ut habet communis; si tamen beneficiati sunt, beneficium ipso facto amittunt. C. 3. de Cler. conjug. pro, non contra nos facit. 2. Clerici in Sacris constituti prohibentur contrahere matrimonium vi tantum præcepti Ecclesiastici, non divini, quale non extat. 3. Obligatio se continendi oritur immediatè ex voto SS. Ordinibus annexo, quia hoc Clerici in majoribus in sua ordinatione vel expressè vel tacitè emittunt. can. 1. dist. 28. 4. Si ordinibus sacris insigniti attentant matrimonium, præterquam quòd illud invalidum sit, excommunicationem insuper & irregularitatem ipso facto incurrunt c. 2. h. t. Clement. un. de consang. & aff. à quibus tamen penis resipiscentes potest Episcopus absolvere.

Q. 2. An vota simplicia dirimant vel impediant tantum matrimonium contrahendum? Resp. I. Vota simplicia castitatis, ingrediendi Religionem, suscipiendi SS. Ordines, non nubendi, ex natura impediunt tantum matrimonium contrahendum, id est, illicitum reddunt, non invalidum c. un. de vot. in 6. Votum tamen simplex Castitatis perpetuæ cum duobus aliis verum constituens Religiosum, matrimonium contrahendum dirimit. Bulla Gregor. XIII. Ascendente Domino. Non verò contractum, etiam ratum tantum. Quia nec ex natura sua, nec ex jure communi positivo hanc vim habet, quod tantum meminit Professionis Religiosæ, valentis matrimonium ratum dissolvere; Bulla Ascendente autem loquitur tan-

tum de matrimonio contrahendo. 2. Votum simplex *castitatis* usum etiam matrimonii redditur illicitum, ita ut vovens non possit petere eundem, quia quoad hanc partem servari potest. *c. 12. de convers. conjug. reddere tenetur. eod. tit.* 3. Votum *Religionis, Sacri Ordinis non nubendi* usum matrimonii consummatione non facit illicitum, sed solum facit, ut novum matrimonium, priore per mortem dissoluto, contrahatur. Ratio, quia his casibus materia redditur impossibilis.

Q. 3. *An votum simplex Castitatis, Religionis vel SS. Ordinum dirimat sponsalia?* Resp. 1. Sponsalia contrahenda post votum facit irrita, non obligarent enim sponsalia ad fidem DEO tradendam, si post votum valerent. Resp. 2. Nuptiae irrita sponsalia antecedentia ex parte illius, qui contractis sponsalibus votum v. g. castitatis contraxit. Habetur tum in *c. 5. h. t.* tum ex ratione quod DEUS non acceptet votum rei jam obligati per sponsalia promissæ. Qui tamen ingressus in Religionem vovit post sponsalia, hæc tenetur dissolvere ingrediendo Religionem. Ratio, quia cum sponsalibus & matrimonio insit contractio *nisi statum religiosum elegero*, obligatio esse non potest ad matrimonium, sed ad votum implendum. *c. 2. & 7. de convers. conjug.*

Q. 4. *An votum solenne castitatis, nimirum emissum vel in Professione vel susceptione S. Ordinum (præter hæc non dantur vota solennia. un. de vot. in 6.) dirimat matrimonium,* & quomodo?

Resp. 1. Votum solenne emissum in Religione approbata dirimit matrimonium contractum ratum. *c. 2. 7. 14. de conv. conjug. Trid. can. 6. Sess. 24. de Reform. matr.* Non tamen hanc vim habet votum solenne castitatis emissum in susceptione S. Ordinum, cum enim jure tantum Ecclesiastico positivo, non naturæ à voto matrimonium dirimatur, Ecclesia potius vim illam voto solenni in Religione, quàm susceptione S. Ordinum emisso voluit attribuere, eo quòd, ut Laym. ait, per Professionem censeatur fieri perfectissima sui ipsius traditio, cujusmodi non reperitur in susceptione Ordinum. *Resp.* 2. Votum solenne castitatis tam in Religione emissum, quàm Ordini S. annexum dirimit matrimonium contrahendum. *Trid. sess. 24. c. 9. de reform. matr. c. un. de vot. in 6.*

Q. 5. An votum Solenne Professionis stare possit cum matrimonio, ejusque usu? Resp. Neg. ex *c. 6. de stat. monach.* ubi ita: *abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeò est annexa regulæ monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere, scil. taliter à Papa dispensatus verus manet Religiosus.*

TITULUS VII.

De eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

Q. 1. Quotuplex crimen sit, ex quo oritur impedimentum dirimens matrimonium? Resp. Hic nonnisi de duobus sermo est, *adulterii scil. &*

& homicidii, in quorum pœnam Ecclesia reos inhabiles ad contrahendum matrimonium non cum omni quidem persona, sed cum ea, cum peccatum est.

Q. 2. Quid requiratur, ut adulterium factum ante matrimonium dirimens? Resp. Solum adulterium à Matrona cum Sempronîa stante legitimo matrimonio commissum non obest, quò minus Sempronîa à Titio validè duci possit post mortem uxoris suæ. *6. h. t.* Nec sola promissio matrimonii post mortem legitimæ conjugis; nec sola attentatio matrimonii absque adulterio. *c. fin. h. t.* Ratio, licet & sola promissio & attentatio sola matrimonium inducere votum possit captandæ matri-
 hent tamen impedimenta hæc matrimonium legitimum potius *cap. hujus tit.* restringi, quam ampliari. Requiritur itaque, ut præter adulterium vel matrimonium post mortem conjugis vel complice ineundem promittatur, vel in presentia conjugis defacto attentetur. *Deinde*, ut sit adulterium formale ex utraque parte *c. 1. h. t.* Ita ut promissio sit vera, & ab altera parte accepta, non acceptata enim nuda est pollicitio. *10. ff. de donat.* Demum ut promissio sit perpetua in nullum eventum suspensa. *Pirh. h. t. n. 11.*

Q. 3. An requiratur, ut promissio facta ante adulterium commissum eodem matrimonio legitimum durante? Resp. Aff. Ita ut si promissio facta à Sempronîa à Titio tempore legitimi matrimonii Titii cum Caja, adulterium verò commissum à Titio cum Sempronîa tempore posterioris legiti-

matrimonii Titii cum Bertha, possit adhuc adulter, mortuâ secundâ uxore, ducere adulteram, quia per secundum matrimonium legitimum adulter recessit à fide adulteræ datâ; spes etiam per secundum matrimonium extincta est, ineundi cum adultero matrimonium. Impedimentum tamen criminis semel contractum perpetuum est, quia nullo jure probatur cessare illud circa dispensationem. *c. 5. h. t.*

Q. 4. Quibus casibus oriatur ex homicidio impedimentum criminis dirimens matrimonium;

Resp. Duo sunt casus: *Primus est*, si duo committunt adulterium, eoque perpetrato ipsorum alter animo matrimonii cum altero ineundi occidit vel proprium conjugem vel conjugem sui in adultério complicitis, commissum est impedimentum criminis, ut hos inter matrimonium non possit consistere. *c. si quis vivente. 5. caus. 31. q. 1. c. 1. 3. 6. h. t. Secundus est*, si quidem adulterium non intervenit, intervenit tamen occisio conjugis facta ab ipsis communi utriusque consensu, vel eorum consilio aut jussu; eo animo, ut possint conjugem sublato NB. inter se nuptias contrahere. *c. 1. de convers. infidel.* Nota, juxta plerosque requiri occisionem factam, & non tantum attentatam, sive puram machinationem, cum LL. maximè pœnales, de crimine consummato sint intelligendæ, & verba cum effectu accipiendâ. *c. 4. de Cler. non resid.* Equè autem incurritur, sive uxoricidium, sive viricidium commissum sit *c. si quis vivente. cit. c. 1. de convers. infid.* Item tametsi occisor

cisor

cifor infidelis fit, modò adultera fit fidelis, in Ecclesia, licèt punire infideles non possit, potest tamen punire fideles, eos inhabilitando ad matrimonium, si delicto ab infideli commisso cooperati sunt.

Q. 5. An ab ignorantibus tali crimini arceatur esse impedimentum dirimens, illud incurrat? Probabile est, quod non. Ratio; quia pœnæ reservantur per Leges Ecclesiasticas impositæ, decurruntur ab ignorantibus eas annexas delicti, ut patet in ignorante censuram annexam delicti esse autem Legem hanc pœnalem probatur in Legi pœnalis definitione. Deinde ignorantia facti excusat ab impedimento criminis, cum mulier peccans cum viro sub promissione matrimonii, quem ignorat esse conjugatum, illud contrahat, ergo ob paritatem rationis etiam ignorantia juris excusabit.

TITULUS VIII.

De Conjugio Leprosorum.

Q. 1. An Leprosus, (vel alius morbus contrahens, ut pestis, tabes venerea, phthisis) dissolvat sponsalia de futuro contracta? Resp. Si sit leprosus perveniens sponsalibus, dissolvit *c. fin. h. t.* non quidem ipso jure, sed ubi sanus velit ea dissolvere si præcessit sponsalia, sed fuit ignorata, eodem modo dissolvit; quia verisimile non est, quod quis leprosus profæ matrimonium promittere cogitaverit; habendaque hæc est pro notabili mutatione.

Q. 2.

Q. 2. *An per Lepram supervenientem vel precedentem ignoratam dissolvatur matrimonium quoad vinculum?* Neg. sive matrimonium sit jam consummatum, utpote cujus vinculum est indissolubile *Matth. 19. v. 9.* sive sit ratum tantum, quia vis ipso jure dirimendi matrimonium ratum, soli Professioni Religiosæ competit *c. 2. & 7. de convers. conjug.* Posse tamen matrimonium ratum tantum dispensativè à S. Pontifice solvi, esseque hanc causam sufficientem & justam, dispensationis obtinendæ, tenet cum aliis Sanchez.

Q. 3. *An sanus conjugii leproso teneatur reddere debitum?* Resp. I. Si judicio Medicorum lepra non sit maligna, nec contagiosa, conjux sanus tenetur tam ad cohabitandum, quàm reddendum debitum. *c. 1. & 2. h. t.* Secus est, si probabile infectionis periculum immineret, hoc enim casu ordinata charitas individui proprii incolumitatem præferre docet. *Wiestn. h. t. n. 6.* ait, illum difficilius à cohabitatione & redditione debiti absolvi, qui sciens cum infectâ matrimonium contraxit, eo quòd sibi periculum infectionis debeat imputare. Item quòd facilius absolvatur à redditione debiti, quàm ab omnimoda cohabitatione, cum ex cohabitatione sola tantum periculi incurri non soleat, quantum ex commercio carnali.

TITULUS IX.

De Conjugio Servorum.

Q. 1. *An subsistant matrimonia cum servis inita?*

Resp. I. Matrimonium cum servo improprie

priè dicto, v. g. cum adscriptio, originarie
mine proprio, etiam cum ignorantia huius
tatis, contractum valet, modò nullum aliud
pedimentum intercedat. Ratio; quia tale ma-
rimonium nullibi reperitur irritatum, & tale
mines verè sunt liberi *L. 13. C. de agric. & r. r. Lib. XI. 2.* Valet etiam matrimonium servi
priè dicti, contractum cum parisi conditione
sona, licèt dominus sit invitus. Ratio *primò*,
Ecclesia in ordine ad matrimonium confiderit
mines secundùm naturam suam, secundùm
omnes sunt æqualiter liberi. Ratio *secundò*,
decisio c. 1. h. t. tum quia matrimonium
naturali & divino concessum est hominibus
pagationem generis humani, & remedium
cupiscentiæ, quod jus Domini servis auferre
possunt. Ex qua ratione sequitur matrimonium
tale non validum tantum, sed & licitum est.

*Q. 2. An validum sit matrimonium, quod
seu ingenuus contrahit cum persona conditione
vilis vel cum servâ propriè dicta? Resp. 1.* Si
ignorans conditionem alterius servilem con-
trahit, matrimonium est nullum *c. 2. & fin. h. t.*
quidem jure naturæ, sed jure tantum positum
eclesiastico; adeoque ad impedimentum *divine*
conditionis requiritur, ut una tantum pars sit
ditionis servilis, & ut pars libera id ignoret,
que postea ratificet matrimonium; nam *Resp.*
Si liber sciat conditionem alterius servilem,
tamen contraxerit, subsistet matrimonium;
putet enim sibi, quod statum matrimonialem

reddiderit graviorem: quòd subsistat, habetur *can.*
4. & 5. caus. 29. q. 2. cap. 2. & fin. cit. h. t.

Resp. 3. Subsistit matrimonium, quod contra-
xit liber cum libera, quam servam: servus cum
libera, quam servam: quod servus cum serva,
quam liberam existimavit. Ratio; quia Ecclesia
matrimonium inter personam liberam & servilem
eo solùm casu irritavit, quo ignoratur status con-
trahentis conditionem reddens deterio-
rem,

*Q. 3. An Dominus indirectè saltem possit impe-
dire matrimonium servi, v. g. eum vendendo in
partes remotas, dum tractat servus de matrimonio?*

Resp. Ante sponsalia potest, quia Dominus utitur
jure suo; non verò potest servum in partes lon-
ginquas vendere contractis jam sponsalibus acce-
dente Domini voluntate & licentia, cùm tunc
consensus sit tacitè promississe, se non impeditu-
rum matrimonium, quando commodè fieri pos-
sit. Imò etiamsi sponsalia à servo sine licentia
Domini sint contracta, Castropalao ait, Domi-
num ex charitate obligari, ne venditione in ter-
ras longinquas impediatur matrimonium, quia præ-
sumeretur id animo iniquo facere.

*Q. 4. Quando servus consequatur libertatem ex
matrimonio permissu Domini inuito? Resp. 1.* Si Do-
minus servum proprium vel servam in matrimo-
nium tradat personæ liberæ, ignoræ hujus servi-
tutis, nec eam detegat, vel sciens eos contrahere
cum ignorantia, studio taceat, eo ipso servus vel
serva libertatem consequitur favore matrimonii,

Liber IV.

D

idque

idque absque omni sententia iudicis. *Ancilla*
hoc. Cod. de Lat. libert.

Resp. 2. Ancilla libertatem consequitur, si
minus tradat eam nuptui, conficiens dote
strumentum, homini libero, etiam scienti ser-
tutem. *arg. L. un. C. de Latin. libert. toll.*

Resp. 3. Contracto matrimonio, consentiente
etiam Domino, à seruo cum serua, vel à seruo
cum libera, Domino non consentiente, non
muntur à potestate Domini & seruituti eius detrahuntur.
Deciditur clarè in *cap. 1. h. t.* quia seruus se de-
gare non potest ad usum matrimonii, nisi in pre-
tium Domino non præjudicat.

TITULUS X.

De natis ex libero ventre.

Q. 1. *In quibus casibus partus sequatur
trem?* *Resp. 1.* Quoad statum libertatis
seruitutis liberi non Patris, sed Matris condi-
nem sequuntur, quantum est *de iure communi*
adeoque si mater est libera, licet pater serua
rit, liberi erunt filii, & contra. *L. 7. C. de lib. p.
un. h. t.*

Resp. 2. Filii quoad familiam, nobilitatem
dignitatem sequuntur conditionem patris,
matris. *L. 19. ff. de stat. hom.* Ratio; quod
les recipiat esse à patre tanquam à causa prin-
cipali & nobiliori, meritò quoad ea, quæ ad
& familiam pertinent, sequitur patrem.
tamen regula, quòd proles nata à patre non

nobilis sit, licet mater fuerit ignobilis, multum temperatur per statuta particularia locorum & provinciarum, dum in plerisque Ecclesiis Cathedralibus ad Canonicatus, in Aulis Principum ad solennes ludos equestres non admittuntur, qui nobilitatem suam ex linea utraque docere non possunt.

Q. 2. *Quid requiratur, ut proles sequatur conditionem maternæ servitutis?* Resp. Ut mater & tempore conceptionis, & intermedio, & natiuitatis fuerit serua; si enim uno ex his, etiam brevissimo, fuerit libera, v. g. prægnationis, etiamsi tempore partûs sit serua, proles nata libera erit, quantum est vi natalium. *pr. Inst. de ingenuis, L. 5. §. 2. ff. de statu hom.* Triplex tamen ab hac regula exceptio statuitur 1. in *L. fin. C. de serv. fugit.* dum ex privatâ ancillâ (licet libera) servus publicis operibus deputatus prolem suscipit, hæc una cum matre fit serua ob delictum patris. Deinde si pater libertus ob ingratitude revocatur in servitum, quo casu & filii post commissam ingratitude nati servi fiunt, etsi nati ex matre libera. *L. 2. §. filii. C. de libert. & eorum liberis.* Denum casu quo mater gerens utrum justo bello capta & in servitum redacta parit, proles quoque serua fit, non quidem vi natalium, sed quia occasione iusti belli beneficium à parentibus accepit, ne unâ cum matre interimeretur.

TITULUS XI.

De cognatione spirituali.

Q. 1. *Quid sit cognatio spiritualis?* *Resp.* Propinquitatis personarum, jure Ecclesiastico statuente, orta ex collatione & susceptione Baptismi & Confirmationis, ac dirimens matrimonium inter certas personas. Dicitur 1. *Propinquitatis*, quod est genus, in quo convenit cognatione carnali. 2. *Jure Ecclesiastico statuente*, ex hoc enim solo dicta propinquitatur, occasione sumpta à cognatione carnali enim Baptismus assimiletur natiuitati hominis in utero, Confirmatio natiuitati in Christo; cum baptizans etiam & confirmans, utriusque trini intelligantur esse parentes spirituales. Ecclesia ob reverentiam erga se ortam ex hoc titulo, ut hæc cognatio non minus ac carnalis sit impedimentum dirimens. 3. *Ex collatione susceptione Baptismi & Confirmationis*, et non enim aliis dicta propinquitatis oritur, quia hæc Sacramenta non conferunt gratiam per se regenerationis spiritualis.

Q. 2. *Quas personas afficiat cognatio spiritualis?* *Resp.* Jure novo Trid. sess. 24. de matr. c. 2. sublata juris antiqui consuetudine, dicitur cognatio spiritualis, adeoque & matrimonium tantum dirimitur inter patrinum & matrinum ipsum, & inter baptizati patrem & matrem item inter baptizantem vel confirmantem

baptizatum vel confirmatum, & baptizati vel confirmati patrem & matrem. Hinc duo patrini inter se non contrahunt hanc cognationem, nec baptizans vel confirmans respectu patrinorum, neque baptizatus vel ejus pater cum uxore baptizantis vel levantis, nisi & ipsa matrina fuerit.

Q. 3. Ex quo Baptismo, solenni, an privato, oritur cognatio spiritualis? Resp. 1. Baptizans sive solemniter sive privatim baptizet, semper contrahit cognationem spiritualem cum baptizato, ejusque patre & matre, cum Baptismus solennis & privatus in se & formaliter non differant, sed tantum quoad ceremonias.

Resp. 2. Levans infantem in privato etiam Baptismo, si faciat animo, munus patrini obeundi, contrahit cognationem spiritualem; quia jura generaliter loquuntur, nec distinguunt inter baptismum solennem & privatum; & quia in privato baptismo æquè locum habet, quòd assistentia patrini sit officium aliquod ad repræsentandam & perficiendam spiritualem generationem ab Ecclesia ordinatum.

Q. 4. Quid si sponsus de futuro baptizet vel levet sponsæ suæ prolem, an contrahat cognationem spiritualem, & quid si parens sobolem suam baptizet?

Resp. 1. Sponsus baptizans etiam in casu necessitatis prolem sponsæ, contrahit impedimentum solvens sponsalia & dirimens matrimonium contrahendum. *Trid. l. cit.* Idem est, si levet prolem sponsæ suæ. Layman cum aliis ait, non incurri illud impedimentum, si inscieter & nesciens

esse prolem sponsæ suæ levet; non tamen
 consequenter, si enim baptizans prolem
 suæ juxta Laym. etsi nesciat prolem ejus
 cognationem contrahat, quia verè bap-
 tizationem habens hominem præsentem bap-
 tizat; cur non ex paritate rationis levans fiat
 patrinus & cognationem contrahat, cum
 habeat intentionem, præsentem levandi.

Resp. 2. Parens baptizans in necessitate
 propriam vel levans, non contrahit
 uxore ita cognationem spirituales, ut
 jure petendi debitum conjugale, vel ab eo
 liberetur. *ca. 7. caus. 30. q. 1.* Quia
 debiliber agit, illudque est inculpabile
 dum, ad quod necessitas impulit. Idem
 extra necessitatem, laborans tamen
 ignorantia juris aut facti, id faciat; qui
 nus excusatur à culpâ, eatenus penâ vac-
 lis est cognatio contracta, præsertim si
 re jam quæsito, petendi debitum. Imò
 probabiliter asserunt, quod parens, etiam
 casum necessitatis baptizans vel levans
 propriam, sive scienter, sive ignoranter,
 quidem privetur jure petendi debitum,
 obligatione illud reddendi liberetur: probat
c. 2. h. t. Ibi: *nobis videtur*, ait Pontifex
ex ignorantia, sive ex malitia id fecerint
mulier) non sint ab invicem separandi, nec
alteri debitum debet subtrahere. Deinde
 juris petendi debiti absque textu claro,
 non affertur, astrui non debet: Ergo.

Q. 5. *Quinam patrini esse possint? Resp.* Omnes Catholici, si intentionem habeant, munus patrini obeundi, & rationis usu præditi sint, *regulariter* validè & licitè patrilinos agere possunt, neque certa ætas requiritur, neque, ut habet communis, necesse est, ut levans ætate excedat levatum: in Confirmatione patrini debet esse confirmatus. Nota tamen *Ly regulariter*, licet enim absque causa *Religiosi* ac *Monachi* in patrilinorum officium se ingerentes contrahant cognationem, validè tantum & non licitè id muneris administrabant. Vide *can. placuit. 8. caus. 16. q. 1. c. 103. Dist. 4. de Consecr.* Neque *Hæretici* licitè, quamvis validè, adhibentur pro patrilinis in baptismo, tum quia aut nolunt aut non possunt officio suo satisfacere; tum quia indecens est ad hanc sacram ceremoniam admittere *Hæreticum*; dantur tamen casus, ubi *Aatholicus* etiam licitè in patrilinum *Catholicus* admittitur: faciliùs permittitur, ut *Catholicus* patrilinum in baptismo *Aatholicus* agat. *Gob. Tr. 2. n. 565.*

Q. 6. *An gentiles, Judæi, Turca patrini esse possint, & cognationem spiritualem contrahant? Resp.* Neg. Sed sive levet, sive baptizet gentilis ejusmodi, licet sit *Catechumenus*, incapax est cognationis spiritualis. Ratio, quia *Ecclesiæ*, ejusque legibus, vi quarum hoc impedimentum introductum, subjectus non est. *can. 102. dist. 4. de Consecr.* dicitur, *in Baptismate vel Chrismate (Confirmatione) non potest alium suscipere in filiolum, qui non est ipse baptizatus vel confirmatus.*

D 4

Q. 7.

Q. 7. *An dum plures sunt patrini, omnes
ter contrahant cognationem spiritualem?* *Resp.* Plures,
quàm unus & una, sint designati ab
quos id pertinet, contrahunt singuli cogna-
tionem & impedimentum. *c. fin. h. t. in 6.* à quo
re antiquo recedendum non est, dum aliter
statuitur jure novo. It. quamvis Trid. vult
plures designari, quàm unum & unam in bap-
tismo, factum tamen plurium non irritavit. 2.
ultra designatos tangunt vel levant baptizati
non contrahunt cognationem; quod expresse
betur in Trid. *sess. 24. c. 2. de reform. n. 2.*
3. Si nullus est designatus, *probabile est*, quod
omnes levantes contrahant cognationem. *Idem*
constet, quis primus tetigerit, qui tum spon-
trahit. Ratio, quia *c. fin. h. t. in 6.* à Trid. re-
rectum tantùm videtur pro casu, quo patris
matrinæ designatio aliqua est facta.

Q. 8. *Dum quis per Procuratorem aliquem
pit ex Baptismo vel Confirmatione, quis eorum
trahat cognationem?* *Resp. 1.* Non Procurator,
quia requiritur, ut quis suo non alieno nomine
vet infantem, ut habet Barb. cum pluribus. *Idem*
quia talis caret animo, se constituendi in pa-
trum, qui tamen animus ad verum patrum
quiritur.

Resp. 2. Ipse principalis est verus patrum
contrahit cognationem. Ratio; quia potest
libet per Procuratorem præstare, quæ per se
potest, si aliàs prohibitus non sit. *c. 72. de
jur. in 6.* Confirmatur ab exemplo matrimonii

& à praxi Magnatum, quam consuetudinem fanè non permetteret Ecclesia, si tales per Procuratorem patrini esse non possent, permetteret enim Baptismum solennem celebrare absque patrino.

TITULUS XII.

De Cognatione Legali.

Q. I. Quid sit & quotuplex adoptio, ex qua oriatur cognatio legalis? Resp. 1. Adoptio in genere definitur, quòd sit personæ extraneæ in filium vel nepotem legitima susceptio. Per personam extraneam intelligitur, quæ non est in potestate adoptantis, sive sit ex descendens ejus, sive aliàs consanguinea, nec ne; per *Ly legitima*, quòd debeat servari forma à LL. Civ. statuta §. 3. 4. 9. 10. Inst. L. 2. 24. 26. ff. L. 1. & fin. C. de Adoption. approbata à SS. Canonibus can. 1. & 5. caus. 30. q. 3. c. un. h. t.

Resp. 2. Adoptio est duplex: *perfecta*, quæ & *arrogatio* dicitur, est, quâ persona extranea, quæ sui juris est, rescripto Principis transit in potestatem & familiam adoptantis, ita, ut talis non minus ac filii naturales, hæres adoptantis necessarius ex Testamento in quarta parte bonorum fiat. §. 3. Inst. L. 2. C. de adoption. Adoptio *imperfecta*, *simplex*, seu *adoptio in specie* est actus legitimus, quo filiusfamilias, sub patris scilicet potestate constitutus, autoritate judicis infe-

D § rioris

rioris assumitur ita, ut non transeat in potestatem & familiam adoptantis, sed maneat in potestate sui patris, jus tamen succedendi intestato acquirat. Adoptioni in Germanicis milis est *unio prolium*, quæ tamen non personarum, quàm bonorum conjunctio. Pro legaliter cognato aut adoptato habetur non est juvenis, qui citra auctoritatem magistratûs & solennitates juris in ædes assumitur.

Q. 2. Quid sit & quotuplex cognatio legalis?

Resp. 1. Cognatio legalis est propinquitatis personarum ex adoptione proveniens. Pater dicit hæc verba: *Jure Ecclesiastico jus Civile habente.*

Resp. 2. Cognatio legalis tam ex adoptione perfecta, quàm imperfecta proveniens, est triplex. Prima in linea recta, inter adoptantem & adoptatum, & descendentes adoptati, si hi in potestate existant. L. 55. ff. de ritu nuptiarum. Secunda Lateralis, seu in linea transversa inter adoptantem & filios, & alios descendentes adoptati; de quâ c. 6. caus. 30. q. 3. c. un. h. t. Tertiana fundatur in legali quadam affinitate ad finem ordinem affinitatis carnalis inter adoptantem & uxorem adoptati, & contra. L. 14. ff. de ritu nuptiarum.

Q. 3. Ex qua adoptione oritur cognatio legalis dirimens matrimonium? Resp. Quod ex adoptione oritur, certum est L. 14. & seq. ff. de ritu nuptiarum. c. un. h. t. c. 6. caus. 30. q. 3. c. un. h. t.

oriatur ex adoptione specificè tali, negat Sanch. citans plures. *L. 7. D. 63. num. 9. Pirh. h. t. n. 3.* Ratio, quòd hæc adoptio non sit propriè & simpliciter talis, adeóque leges statuentes impedimentum cognationis legalis, utpote odiosæ sint refringendæ, neque extendendæ, nisi ad adoptionem propriè dictam. Deinde quòd hac ratione cesset periculum incontinentiæ inter cognatos legales, dum hi, cum non transeant in potestatem adoptantis, non habitant simul; quod periculum vitandum præcipuum fundamentum fuit, impedi- menti hujus ab Ecclesia approbandi. Econtra affirmant cum gloss. plures, inter quos Castrop, Ratio horum est, quòd licèt adoptio specificè sumpta sit minùs perfecta, sit tamen verè & propriè adoptio. *L. 14. ff. de ritu nuptiar.* Proinde cum textus utriusque juris, quibus hoc impedimentum asseritur, absolutè loquantur de adoptione, & de hac textus accipiendos esse, cum necesse non sit, hanc cognationem in omnibus assimilari cognationi carnali.

Q. 4. An & quæ cognatio ex tribus illis scil. ex cognatione legali in linea recta, collateralis, & affinitate legali dirimat matrimonium? Resp. Earum singulæ, utpote approbatæ à Jure Can. tum in Decreto, tum in hac rubrica, tum etiam specialibus capitulis v. g. *can. 1. caus. 30. q. 3. can. 6. ibid.* constituunt ejusmodi impedimentum dirimens, etiam de Jure Canonico.

Q. 5. Ad quos gradus se extendat impedimentum legalis cognationis, & quamdiu duret?

Resp. 1.

Resp. 1. Nullo jure satis id est expressum; variant AA. In Jure Canonico cognationis *linea recta* non reperitur prohibitio alia matris filii, nisi tantum inter adoptantem & adoptatum adeoque & inter filios vel filias, quos vel ipsi adoptatus in potestate patria habet. *can. 1. de adop. 30. q. 3. c. un. h. r.* Sunt tamen, qui cum D. Theop. cognationem legalem lineæ rectæ in ratione impedimenti se extendere, ajunt, indiscriminate ad omnes descendentes in infinitum, eo modo sic se extendat de Jure Civili, cognatio legalis à Jure Civ. inducta approbetur à SS. Canonibus. Impedimentum hoc lineæ rectæ quemcumque se gradum extendat, durat semper neque cessat per mortem adoptantis vel cognationem adoptati.

Resp. 2. Cognatio legalis in linea *transversa* præstat impedimentum matrimonio inter adoptantem & filios naturales adoptantis, & durat diu solum, quamdiu adoptio, quâ diffinitur, durat. *L. 17. ff. de ritu nuptiar. c. un. h. r.*

Resp. 3. Cognatio legalis per modum *affinitatis* inducit impedimentum quidem perpetuum durans etiam soluta adoptione; aliqui vero dicunt, contrahi illud solum inter uxorem adoptantis cum adoptato, & inter uxorem adoptati cum adoptante; alii ad modum affinitatis carnalis quartum gradum extendunt.

TITULUS XIII.

De eo, qui cognovit consanguineam uxoris suæ seu Sponsæ.

TITULUS XIV.

De Consanguinitate & affinitate.

NOTA.

Coniunguntur duo hi tituli, eo quòd posterior prioris materiam totam exhauriat cum enim in posteriori agatur de affinitate in tota sua latitudine sumpta, adcoque de orta tam ex copulâ licitâ, quàm illicita, agatur pariter de ea, quam contrahit cognoscens consanguineam uxoris suæ,

§. I.

De Consanguinitate.

Q. I. *Quid sit consanguinitas?* Resp. Juxta communem, est vinculum seu conjunctio personarum ab eodem stipite propinquo per carnalem propagationem descendentium. Dicitur *ab eodem stipite propinquo*, ne omnes homines utpote ab Adamo descendentes sint consanguinei. Dicitur *per carnalem propagationem*, non addendo: *ordinariam*, cum inter Christum & B. V. vera fuerit consanguinitas, non tamen propagatio carnalis ordinaria. Neque etiam addendo: *vel quarum* (scil. personarum) *una ab alia descendit*, quia non definimus illam consanguinitatem, quæ inter proto-parentem Adamum fuit ejusque filios, sed prout hodie in usu est.

Q. 1.

Q. 2. Quid sit arbor consanguinitatis, linea, gradus; Resp. 1. Arbor consanguinitatis in latitudine sua sumpta, est collectio personarum de uno sanguine propinquo participans, distincta per stipitem, lineas & gradus; & rei nihil aliud est, quàm omnes personarum consanguinearum collectivè sumptarum.

Resp. 2. Stipes est illa persona, à qua descendunt reliquæ, de quarum cognatione quæritur, quâ coincidunt & conveniunt proximè.

Resp. 3. Linea est series personarum seriatim junctarum ab eodem stipite descendentium, & diversos continens gradus. Dividitur in rectam & obliquam, seu transversam, transversam in lateralem. Recta iterum est vel ascendens & continet personas, quibus originem nobis debemus, quales sunt pater, avus, proavus. Vel descendens, & continet personas à nobis genitas, ut est filius, nepos, pronepos &c. Obliqua dicitur, quæ complectitur personas, quarum una alteram non genuit, & tamen, ab eadem stirpe & sanguine sunt propagatæ; tales sunt Frater, Soror, eorumque liberi. Hæc dividitur in æqualem, quæ continet personas æquales à communi stipite distantes, uti duo fratres sunt; & in inæqualem, quæ continet personas, quarum una est remotior à communi stipite quàm altera; uti frater & fratris filius.

Resp. 4. Gradus est distantia unius personæ à altera, quâ cognoscitur, quanta sit inter se illarum propinquitas.

Q. 3. *Qua sint regula pro cognoscendis & computandis gradibus consanguinitatis?* Resp. *Prima tam iure Canon. quam Civili pro linea recta, ascendentium & descendentium, recepta est hæc: Tot sunt gradus, quot sunt personæ, una demptâ. sive ut alii: Tot sunt gradus, quot sunt generationes usque ad illam personam, de cujus cognatione queritur.* Exemplis res fiet clarior; sic volo scire, quoto gradu ego distem ab Abavo meo, vel volo scire quoto gradu meus pronepos distet ab Avo meo:

Sit *primum Exemplum.*

Abavus.
Proavus.
Avus.
Pater meus.
Ego.

Secundum Exemplum.

Avus meus.
Pater meus.
Ego.
Filius meus.
Nepos.
Pronepos.

dematur jam una persona, & remanebunt quatuor in *primo exemplo*, ut proin ab abavo meo distem. 4. gradibus. In *secundo* prostant 6. personæ, unâ demptâ 5. remanebunt; ergo pronepos meus à meo Avo distat 5. gradibus, quia tot sunt gradus, quot personæ unâ demptâ.

Resp. 2. *Regula secunda* pro linea collateralia aequali, desumpta ex c. 2. & 4. caus. 35. q. 5. est talis: *quoto gradu distat uterque à communi stipite, eodem gradu distant inter se.* Sic quia duo fratres uno solùm gradu distant à communi stipite in linea recta, ideo illi uno tantùm gradu di-

distant inter se in linea transversa; quia filia
 ræ meæ sive filia fororis Patris mei & ego à
 communi stipite nostro, avo scil. distamus duobus
 gradibus, etiam inter nos duobus distamus; ego
 nepos meus & neptis patruelis mei à communi
 stipite, avo suo, distant 4to gradu, 4. etiam
 gradibus inter se distabunt. *Exempla sunt sequ.*

Pater.

Frater unus. Frater alter.

Aliud exemplum.

Avus.

Pater meus. Amita, sive foror
 Patris.

Ego Filia ejus.

Tertium exemplum.

Avus.

Pater. Patruus.

Ego. Patruelis.

Filius meus. Filius ejus.

Nepos meus. Neptis ejus.

*Resp. 3. Regula tertia, quæ locum habet in
 linea collateralis inæquali, desumpta est ex
 h. t. & est ista: quoto gradu distat remotior
 communi stipite, eodem gradu distant inter se
 scire volo, quo gradu neptis fratris mei
 à me, videre debeo, quoto gradu distet à
 te, in quo ego & frater convenimus & invenimus
 quòd 3. gradibus distet. Vel volo scire, quo
 gradu ego distem à promatertera mea sive pro
 via meæ forore, inquirendus est mihi stipite*

in quo proavia mea ejusque foror conveniunt, qui est abavus; unde à me incipiendo & ascendendo tanquam à remotiore usque ad stipitem gradus quatuor reperiam: videri utrumque potest in subjectis figuris:

Pater.

Abavus.

Ego. Frater meus.

Proavia. Promatertera.

Filius ejus.

Avia.

Neptis ejus.

Mater.

Ego.

Hæc est computatio graduum Juris Canonici, servanda quoad matrimonia fidelium: quoad successiones hæreditarias tam in foro Ecclesiastico, quàm Civili servatur computatio Juris Civilis, juxta quod tantùm unica regula quoad lineam rectam & obliquam observatur, quæ est sequens: *Tot gradibus distant duo consanguinei inter se, quot inter ipsos intercedunt generationes; vel quod idem est: Tot distant inter se gradibus, quot sunt personæ dempto stipite.*

Q. 4. *Consanguinitas intra quos gradus secundum JUS ECCLESIASTICUM dirimat matrimonium?* Resp. In linea collaterali usque ad quartum gradum inclusivè; sive ex generatione licitâ sive illicita oriatur. c. 8. h. t. quo fuit correctum jus antiquum extendens impedimentum consanguinitatis ad septimum gradum. In linea recta cum de jure Canonico nihil certi statuatur, accommodant se multi Juri Civ. quod s. 1. *Inst. de nupt. & L. 53. ff. de ritu nuptiar.* impedimentum

Liber IV.

E

con.

consanguinitatis extendit in linea recta
infinitum.

*Q. 5. Intra quos gradus de JURE NATURÆ
 consanguinitas matrimonium dirimat? Resp. 1.
 primo gradu lineæ rectæ, scil. inter patrem & filiam dirimit jure naturæ. Ratio. quia talis copula parentum cum liberis secundum se & ex natura rei est turpis, ut patet ex instinctu communi ferè gentium; ergo & matrimonium, quod talem copulam refertur, jure naturæ illicitum est, seu tale, cujus contrahendi potestas hominibus generi non fit concessa à DEO. Hoc tamen impedimentum dirimens est tantum de jure naturæ conditionato, scil. nisi det DEUS legem, in cujus pleno dominio sunt corpora, in quo enim dispensare potest DEUS in occasione necessitatis, ita & in tali matrimonio.*

Resp. 2. Consanguinitas in gradu secundo lineæ rectæ, consequenter & in ulterioribus non dirimat matrimonium jure naturæ. Ratio; quia parentes ultra primum gradum non sunt primum essentialiter descendendum, sed accidentiter applicantes tantum principium, generando filium, ut patrem ejus, adeoque avo v.g. non debentur eadem reverentia, quæ patri, & consequenter turpitudine non est, quæ est in copula cum patribus.

Resp. 3. Consanguinitas in gradu primo lineæ transversæ facit solum illicitum de jure naturæ matrimonium inter tales consanguineos, non invalidum, ut probabilius sentit D. Thom. contra B.

arm. Ratio; quia non sufficienter probatur invaliditas talis matrimonii: it. quia Frater & Soror non habent rationem principii & principiat; adeoque nec pudor & reverentia naturalis sufficiens est ad irritandum matrimonium. Colligitur inde à fortiori, quòd matrimonium *in secundo*, cæterisque gradibus lineæ collateralis irritum non sit jure naturæ.

§. 2.

De affinitate.

Q. 1. *Quid sit affinitas?* Resp. Est propinquitas quædam personarum, quæ ex copula carnali, sive in, sive extra matrimonium habitâ, etiam cum invita & dormiente, oritur inter consanguineos viri & solam mulierem; item inter consanguineos mulieris & solum virum: vir autem & mulier copulam habentes non sunt propriè affines, sed fiunt una caro, & sunt radix affinitatis, quæ affinitas & suos gradus habet, licet non propriè tales, uti consanguinitas. Regula pro cognoscendis gradibus affinitatis est hæc: *quoto gradu quis conjunctus est marito in genere consanguinitatis, eodem gradu junctus est in affinitate;* & contra.

Q. 2. *Ad quos se extendat affinitas?* Resp. Affinitas consanguineorum viri extenditur ad solam mulierem, & non ad consanguineos mulieris, & contrà; nam hæc mediata, remota & secundi generis affinitas est sublata. Hinc si Afra vidua nup-

bat filio Claræ itidem viduæ, potest Clara ducere
filiam Afræ ex priore marito susceptum, & si
si Afræ pariat filium, poterit Clara dicere
filius filii mei & simul frater mariti mei.

Q. 3. *An affinitas aliqua reddat jure matrimonium irritum v. g. in primo gradu transversa cum uxore fratris sui?* Resp. Neg. licet contineat aliquam dedecentiam naturalem ob quam reddatur illicitum, & non nisi urgentissima de causâ debeat permitti, ea tamen conscientia tanta non est, ut contractum vel contrahendum jure naturæ sit irritum; cum nec ratio principiati, nec specialis reverentia, aut pudor inter tales personas detestabilius probatur ex *Deuter. 25*, ubi præcipitur ut frater ducat uxorem fratris sui defuncti facti Jacobi Patriarchæ, qui duxit duas sorores facti plurium Pontificum dispensantium in primo gradu affinitatis. Responsio etiam in hoc casu est, quod matrimonium non sit irritum in primo gradu affinitatis linea recta inter vitricum & privignam, inter notum & privignum, ob easdem rationes.

Q. 4. *Ad quem gradum affinitas jure Ecclesiastico dirimat matrimonium?* Resp. 1. Orta ex copula licita modò usque ad quartum gradum inclusivè *c. 8. h. t.* Sic Titius nec licite, nec legitime contrahit matrimonium cum Cajæ defuncti mariti suæ consanguineis intra quartum gradum.
Resp. 2. Orta ex copula illicita dirimat matrimonium ad secundum tantum gradum.

sess. 24. c. 4. de reform. matr. sic impedimentum affinitatis ex copula illicitâ restringente; quæ tamen restrictio de consanguinitate ex generatione illicita orta intelligi non debet.

Q. 5. An affinitas ex copula illicita dirimat sponsalia, vel quid operetur? Resp. 1. Sponsalia de futuro contrahenda & contracta dirimit; ita qui contraxisset sponsalia de futuro successivè cum duabus sororibus, & secundam insuper carnaliter cognosceret, neutram habere posset; non primam, cum ex copula cum secunda nata fuerit vera affinitas dirimens sponsalia præcedentia. *cap. 8. de eo qui cognov.* neque etiam secundam ob impedimentum publicæ honestatis; quòd talis fiat inhabilis ad quamvis extraneam ducendam juxta *c. 1. de eo, qui cognov.* importat solùm impedimentum impediens, quod vel ex usu recessit, vel in eo Episcopus dispensare potest.

Resp. 2. Affinitas ex copulâ incestuosâ seu illicitâ superveniens sponsalibus de præsentis sive matrimonio rato, non solvit illud, multò minùs matrimonium consummatum. *c. 6. de eo, qui cognov.* sed si quis habeat scienter & liberè copulam cum consanguinea uxoris suæ in primo & secundo gradu, privatur, etiam ipso facto, jure petendi debitum à sua uxore. *cap. 1. h. t.* ratione affinitatis cum uxore sua contractæ; non tamen privatur uxor innocens jure petendi debitum, nec peccans liberatur ab obligatione reddendi. *cap. 6. & 10. h. t.* cum conjugis incestus alteri innocenti obesse non debeat.

E 3 *Resp. 3.*

Resp. 3. Non semper incestuosus, seu copulans consanguineam uxoris suæ privatur petendi debitum. 1. Si ignoravit esse consanguineam, vel scivit quidem, nescivit tamen, esse primo & secundo gradu, quia cum tunc non commiserit incestum, nec pœnam incurrere dicitur. 2. Juxta *Tambur. Bonac. Sporer. Pichler.* excusatur à privatione petendi debitum, qui quidem à se cognitam esse uxoris suæ consanguineam, ignoravit tamen, hanc privationem jure annexam huic debito; quia quatenus impedimentum affinitatis respectu uxoris propriæ privativum juris quæsitum, & consequenter pœna ab ignorante non incurritur. 3. Si per se etiam conjux fuit cognita, vel per metum uxoris à consanguineo mariti; quia Lex Ecclesiastica per quam hæc pœna inducta, non videtur ad peccanti imposita.

TITULUS XV.

De Frigidis, & Maleficiatis, & impotentia coeundi.

Q. 1. *Impotentia quid sit & quatuorplex?* Impotentia propriè talis, quæ sit impedimentum dirimens, est inhabilitas ad copulam carnalem perfectam: est vel *naturalis*, dum provenit ex defectu ipsius naturæ, & quasi congenita est homini; vel *accidentalis*, dum provenit à causa aliquâ extrinsecâ & accidentariâ, v. g. morbo.

maleficio, castratione. Utraque vel est *absoluta* respectu omnium, vel *respectiva* respectu unius. Si impotentia sine peccato, aut sine gravi periculo mortis, citra miraculum per media ordinaria & licita, eaque naturalia vel spiritualia tolli potest, *temporalis* dicitur; sin secus, *perpetua*.

Q. 2. *An & qualis impotentia dirimat matrimonium?* Resp. 1. Impotentia perpetua & absoluta si præcedat matrimonium, dirimit illud jure naturæ, siue fuerit à contrahentibus cognita, siue ignorata; non tamen superveniens matrimonio etiam rato tantum, illud dirimit. *c. 1. h. t.* Ratio primi; quia est de essentia matrimonii, ut conjuges fieri possint una caro; quod fieri nequit, dum absolutè & perpetuò inepti sunt ad copulam. Ratio secundi; quia matrimonium etiam ratum dissolvi nequit, nisi per Professionem vel dispensationem S. Pontificis.

Resp. 2. Impotentia respectiva perpetua est impedimentum dirimens matrimonii contrahendi cum ea persona, respectu cujus est, non autem cum aliis; quia respectu illius quidem personæ impossibilis est actus conjugal, non respectu aliarum.

Resp. 3. Si temporalis tantum impotentia sit, quæ per media licita & ordinaria, siue spiritualia siue naturalia tolli potest, non dirimitur matrimonium subsequens, cum tales non sint absolutè impotentes ad actum conjugalem.

Q. 3. *Quinam in specie sint impotentes, ut matrimonium contrahere non possint, & qui non?*
 E 4 Resp.

Resp. 1. Invalidè contrahunt matrimonium *dones sive eunuchi* utroque testiculo orbati, ut claravit propriâ Bullâ Sixtus V. anno 1587, quod si tamen talis impotentia effundendi verum semen, quæ est impotentia ad generandum per se, superveniret matrimonio, non impediret generationem & redditionem debiti, cum id per accidens contingat: Si impotentia coeundi superveniret, nullo modo foret licitum, uti copula

Resp. 2. Non sunt impotentes, sed possunt contrahere matrimonium *steriles*, idque valde licitè. Ratio; quia possunt habere veram copulam, de se ad generationem prolis sufficientem. Deinde *senes* in quacunque ætate, modo Mediorum & arte juvari possunt ad copulam habet usus & praxis Ecclesiæ. 3. *Infirmi* in articulo mortis constituti, licet enim tales debent virium impediantur, retinent tamen potentiam coeundi, quæ vi morbi non præsumitur extincta. 4. *Hermaphroditi* secundum sexum prævalet: &c.

Q. 4. An conjuges in casu impotentia possunt separare, & an ad hoc requiratur auctoritas iudicis? Resp. 1. Si impotentia antecesserit, & perpetua, & conjugibus (qui putantur tales sunt) certa, non tamen publicè notoria, possunt quidem cohabitare ut frater & soror seculo in articulo incontinentiæ, tactuum &c. quod periculum rarissimè abest; non tamen tenentur separari, possunt quocunque velint tempore separari.

petere. *c. 5. 6. fin. h. t.* quia matrimonium est nul-
lum, non itaque obligatorium.

Resp. 2. Ad separationem faciendam requiritur
authoritas judicis & probatio legitima pro foro
externo. *c. 3. de divortiiis.* ne oriantur scandala,
fraudes, collusiones conjugum. Ne incautos &
vitiosè curiosos scandalizemus, omittimus reli-
qua ab aliis hìc solita tractari.

TITULUS XVI.

De matrimonio contracto contra inter-
dictum Ecclesiæ.

Q. 1. *Quanam sint impedimenta matrimonii
impedientia tantum?* *Resp.* Enumerata
ea sunt *in tit. 1. §. 3.* & sunt sublatis reliquis ista
4. *Tempus feriatum, interdictum Ecclesiæ, sponsa-
lia de futuro, nondum soluta;* de quibus *in tit. 1.*
Votum scil. simplex castitatis perpetuæ, ingredien-
di Religionem, suscipiendi sacros Ordines, vel
matrimonii nunquam ineundi: quæ vota, quia è
diametro repugnant statui matrimoniali, ponunt
impedimentum impediens, non tamen dirimens,
ut dictum *tit. 6.*

Q. 2. *Quod impedimentum importet tempus
feriatum?* *Resp.* Tempus feriatum vel feriarum
jure novo *Trid. sess. 24. de matrim. c. 10.* est ab
Adventu Domini usque ad Epiphaniam, & à fe-

E § ria

via quarta cinerum usque ad octavam Pâques
 prohibetur hoc impedimento sub monachi
 sub pœna separationis, non contractus
 monialis etiam præmissis denuntiacionibus
 in facie Ecclesiæ, sed nuptiarum solemnitas
 trinfeca, quæ consistit in benedictione
 rum & traductione sponsæ ad templum
 mum sponsi cum pompâ, signisque aliis
 convivio publico &c. Ordinariè tamen
 chis opus est licentiâ Episcopi ad assilenti
 temporibus.

*Q. 3. Quid hic intelligatur per interdictum
 sive vetitum Ecclesiæ? Resp.* Non intelligitur
 mine hujus impedimenti interdictum
 generaliter, sive latè sumptum, prout
 prohibitionem à SS. Canonibus factam,
 impedimenta omnia dirimentia & impedimenta
 complectitur; sed intelligitur interdictum
 siæ strictè sumptum, seu prohibitio hic
 specialiter facta à Superiore Ecclesiastico,
 gitimam causam interdicente matrimonium
 brare ad tempus, donec melius, dùm for
 jicitur impedimentum, de habilitate con
 tium cognoscatur, vel caveatur de
 Tale interdictum procedere potest non
 à Papa, Episcopo, & jurisdictionem Episcopi
 habente, sed etiam à Parocho. *c. fm. de*
desponsat. Non tamen vi hujus interdicti
 rocho vel Episcopo lati irritatur matrimonium
 nec potest irritari, cum hi impedimentum
 mens statuere non possint; imò factum

Etum à Papa ipso solùm impedit, non dirimit
matrimonium. *c. 1. & 2. h. t.* A quocunque
tamen feratur, etiamsi à solo Parocho, inducit
obligationem sub mortali; quia materia gravis
est. *arg. c. 1. h. t.*

*Q. 4. An & quis in impedimentis jure Eccle-
siastico impediens, uti est interdictum & tem-
pus sacratum; It. an & quis in impedimentis jure
naturalis ac divino impediens, uti sunt sponsalia
& votum simplex, dispensare possit? Resp. 1. In
impedimentis impediens jure Ecclesiastico,
nempe tempore feriato & Ecclesia interdicto non
tantum S. Pontifex *c. 4. de concess. prab.* utpote
supremus Legislator; sed etiam Episcopus, ejus-
que Vicarius, sede vacante Capitulum, ac quili-
bet jurisdictionem quasi - Episcopalem habens
dispensare possunt vi consuetudinis. *c. 2. de eo,
qui cognov.* excipitur, nisi à superiore v. g. à Papa
fuisse quibusdam specialiter interdictum matri-
monium.*

*Resp. 2. In impedimento sponsalium & voti re-
servati, uti est votum Religionis & castitatis in-
regra ac perpetua, potest dispensare Papa, sed
regulariter solus. Quod possit in sponsalibus di-
pensare. v. g. si timerentur gravia incommo-
da; inde arguitur, quia id potest in matrimo-
nio rato. Quod solus possit; inde constat, quia
solius supremi Principis est, aliquem urgente cau-
sa gravi jure jam quæsito, quale habet sponsus,
privare. Quod in voto possit S. Pontifex dispen-
sare, colligitur ex Matth. 16. quodcumque solveris.*

Quod

Quod solus possit, habetur *Extrav. 3. de
& remiss.* Requiritur insuper, ut & Pontifex
cum non suo, sed DEI nomine dispenset,
stam habeat & gravem causam dispensandi.
casu difficilis recursus ad S. Pontificem
communiter AA. dispensare posse in utroque
to & castitatis perpetuæ & Religionis Episcoporum
quia in tali casu Pontifex non videtur sibi
vâsse dispensationem, eamque exigit bonum
mune animarum.

Q. 5. *An & quis in impedimentis dirimentibus dispensare possit?* Resp. 1. In impedimentis
jure naturali ac divino dirimentibus, quibus
error in persona, impotentia perpetua, consanguinitas in primo gradu linea recta
dispensare non potest, etiam ipse S. Pontifex
c. 16. de major. c. 13. de restit. spol. Ratio
est inferior respectu Legis naturalis ac
Si tamen impedimentum supponat determinationem humanæ voluntatis. v. g. Votum
potest dispensare. AA. communiter.

Resp. 2. In omnibus impedimentis dirimentibus, Jure Ecclesiastico tantum introductis
tifex absolute dispensare potest. c. 8. de consanguin. & affin. c. 24. prin. de sent. excomm.
Quia respectu Legis Ecclesiasticæ est superior
actu tamen in quibusdam non dispensat.

Resp. 3. Nullus Papâ inferior, sive Episcopus
fit, sive Legatus dispensare potest jure ordinario
in impedimentis dirimentibus c. 16. de Major. & Min.
Clem. 2. pr. de Elect. Jure extraordinario

de potest; de quo videatur Pichler *h. n.* 33. ex
c. 2. de observ. jejun. & Trid. sess. 24. c. 5. de re-
form. matrim.

Q. 6. An requirantur & qua sint justa causa
dispensandi in impedimentis matrimonialibus? Resp.
ad primum. Causam requirit Papa ad dispen-
 sandum *licite* in impedimentis jure Ecclesiastico
 scil. dirimentibus, ne imprudenter agat: inferior
 Papâ ad dispensandum *valide*; quia transgredere-
 tur limites potestatis suæ solùm concessæ, ut ra-
 tionabiliter, non temerè dispenset.

Resp. ad secundum. 1. Causæ ad dispensandum
 in votis vel reservatis vel non reservatis assignan-
 tur ab AA. variæ. 1. Periculum incontinentiæ
 magnum. 2. Difficultas valdè notabilis exequen-
 di votum. 3. Majus bonum, quod speratur ex
 nuptiis. 4. Cessatio causæ impulsivæ v. g. emisit
 quis votum castitatis propter spem admissionis
 in Religionem. 5. Dubium de deliberatione suf-
 ficienti habita, dum votum emissum. 6. Dum
 leviter emissum, vel ex metu, aut dolo, licet
 levi.

Resp. ad secundum. 2. Ad dispensandum in im-
 pedimentis dirimentibus causæ justæ censentur
 esse sequentes. 1. Evitatio scandali, peccati,
 damni, infamiæ gravis &c. 2. Defectus pa-
 ris conditionis ob ætatem fœminæ nimis pro-
 vectam, aut insufficientiam dotis, aut loci angu-
 stiam. 3. Prærogativa Majestatis aut dignitatis
 Regiæ, &c.

Q. 7.

Q. 7. Quid præterea circa causas dispensationis observandum? Resp. 1. Quod dispensatio sit valida, si causa finalis & movens, quæ allegata non subsistat, licet per ignorantiam vel errorem etiam inculpabilem fuerit allegata; valida sit etiam, si causa impulsiva tantum fuerit falsa, si scilicet scienter & dolose sit allegata: sed de his agit in tit. de rescriptis. Deduci inde possunt sequentiæ.
 1. Invalida est dispensatio, dum una tantum causa in rescripto allegata fuit, eaque est falsa. 2. Si reticeatur copula scienter habita cum consanguinitate. 3. Si impedimentum exprimatur sub dubio, quod est certum. 4. Si impedimentum consanguinitatis ponatur pro affinitate & contra, quia dispensatio est strictæ interpretationis, & non extenditur ultra expressa. 5. Si quis dicatur in gradu remotiori v. g. quarto esse, cum sit in tertio &c.

Resp. 2. Probabilius valet dispensatio, si causa quæ fuit allegata, reipsa quidem fuit insufficienter fideliter tamen allegata est, & pro sufficiente habita à dispensante. Ratio; quia bonum publicum & tranquillitas conscientiarum exigit, ut constant b. f. & prudenter acta à Prælati.

TITULUS XVII.

Qui Filii sint legitimi.

Q. 1. Quinam veniant nomine filiorum, & quæ duplicis generis sint? Resp. ad 1. Nominati filii

filii in plurali expressum communi usu utriusque sexus liberos complectitur, dum materia indifferens & par utriusque est ratio. arg. *hujus rubr. & L. 116. ff. de V. S.*

Resp. ad 2. Liberi alii sunt legitimi, alii illegitimi. Legitimi alii sunt legitimi tantum, qui non naturâ, sed beneficio adoptionis vel arrogationis à Lege approbatae in liberorum numero habentur. §. 1. Inst. & L. 1. ff. de adopt. Alii legitimi & naturales simul, vel legitime nati sunt, qui ex justis nuptiis sunt procreati. Illegitimi in genere sunt omnes, qui extra matrimonium ex copula fornicaria nati. Ex his alii sunt naturales, & dicuntur de Jure Canonico ii, qui extra matrimonium procreati sunt à parentibus, inter quos tempore conceptionis, vel nativitatis vel intermedio consistere potuisset matrimonium. Alii non naturales seu spurii, inter quos prædicto toto tempore matrimonium esse non poterat. Horum alii sunt adulterini, alii sacrilegi, alii incestuosi, alii nefarii.

Q. 2. Quinam in specie habeantur pro filiis legitimis? Resp. 1. Non solum nati ex justis nuptiis, seu matrimonio valido, licet vel unus vel uterque conjugum prius emiserit votum simplex castitatis, vel prius contraxerit sponsalia de futuro; quia hæc sunt tantum impedimenta impediencia; sed etiam nati ex matrimonio putative justo, hoc est, contracto publice in facie Ecclesiæ, nullo contradicente, & b. f. seu ambobus parentibus (vel saltem uno eorum, ut

Glossa

Glossa in *c. cum inhibito. 3. de Clandest. despons.*
 nullius impedimenti dirimentis ante consummationem matrimonii, sive tempore conceptus sive intermedio sibi consciis procreati, esse legitimi iuxta illa ignorantia, apparente nimirum impedito, cessaverit ante natiuitatem. *c. 2. l. 1. ff. si quis. de Clandest. despons.* 2. Secundum quos nati ex parentibus, qui vel cum dubio calculativo contraxerunt & consummârunt matrimonium; quia hoc dubium iuxta illos non est lit bonam fidem; vel quorum matrimonio tracto dubium practicum superuenit; quod dicit matrimonium b. f. esse initum & consummâtum absque peccato habitam. 3. Nati sane matrimonio legitimo ex uxore, quam certum est adulteram, modò cohabitauerit marito tempore illo, quo concipi proles potuit. *L. 6. ff. de filiis qui sui vel alieni.* 4. Nati ex matrimonio, quod non erat Sacramentum, nempe infidelium. Nati ex parentibus, quorum unus vel alter post consummatum matrimonium profectus est in Religione, an legitimi sint, controvertuntur. *Zoës. h. n. 5. Wiestn. n. 23. & 24. Schmalz. n. 35.* distinctionem faciunt inter Jus Civile & Canonicum. 6. Pro legitimis habendi sunt nati; quia plures nati ex legitimo matrimonio à parentibus, non valentibus eos alere, enumerantur. 7. Qui nati sunt ad initium septem mensis post initum matrimonium. *L. 12. ff. stat. hom. vel decimo post mortem mariti &c.*

Q. 3. Quid sit legitimatio, quorupliciter fiat, in quo à dispensatione differat? Resp. 1. Legitimatio est restitutio natalium quoad ea, quæ jure positivo illegitimis denegantur.

Resp. 2. Fit dupliciter talis natalium restitutio, vel vi subsequenter matrimonii legitimi inter eorum parentes. *c. 6. h. t. L. 6. 10. 11. C. de natur. liberis.* vel rescripto & indulgentiâ Principis.

Resp. 3. Distinguitur legitimatio à dispensatione, quòd illegitimum habiliter ad omnia jura, dispensatio verò solum ad quædam.

Q. 4. Quid requiratur ex parte prolis, ut matrimonium subsequens legitimandi vi polleat? Resp. 1. Ut proles sit suscepta ex utroque parente, qui deinde contraxit matrimonium; nam si Bertha prolem ex Titio suscepit, dein autem Cajo matrimonio jungatur, per isthoc matrimonium proles ex Titio suscepta non legitimatur. 2. Ut proles illa non sit spuria, prout Ly spurius secundum Jus Canonicum sumitur.

Q. 5. Quid requiratur, vel sufficiat ex parte matrimonii, ut legitimet? Resp. 1. Alii cum Covarr. Zoës. Engel requirunt matrimonium subsequens esse validum & verum, & non tantum putativum, quale esset contractum in facie Ecclesie cum impedimento dirimente ignorato. Ratio, quia, quod de jure nullum est, nullum præstat effectum; & quia vis legitimandi prolem naturalem non tribuitur b. f. sed ipsi matrimonio, per quod simpliciter prolaturum verum tantum intelligitur. Alii cum Schmalzgrub. *h. n. 57.* pu-

rativum sufficere asserunt. Ratio; quia matrimonium putativum sufficit ab initio, quo incipitur proles; atqui matrimonium subsequens retrotrahitur, & fictione juris censetur, ac si ab initio extitisset; ergo si tum suffecisset putativum etiam sufficiet, quando tale subsequitur.

Resp. 2. Sufficit ad legitimationem proles per matrimonium *ratum* tantum, & contractum à liberis, infirmis, moribundis, quia vera matrimonia hæc sunt.

Resp. 3. Sufficit matrimonium *mediatum*, nempe aliud matrimonium intermediet, etiam si non data. Imò matrimonium etiam habet effectum legitimandi nepotem, filio naturali illegitimo matris tuo; quia legitimatio filii non est fundamentum legitimationis nepotis, sed hæc, cum factum matrimonium fiat, ex ipso matrimonio avi cum uxore bina inuito immediatè ad nepotem derivatur.

Q. 6. Quo tempore parentes debeant esse ad contrahendum matrimonium, ut, hoc factum proles legitimetur? *Resp.* Sufficit, si vel tempore conceptæ, vel tempore natæ proles fuerint liberi ad contrahendum. *L. 5. §. 2. ff. de statu liberorum. L. 11. C. de natural. lib. Nov. 89. c. 1.* In hoc casu universim est; quia hoc est liberis favorabilior et utilius.

Q. 7. An ad legitimationem proles per matrimonium necessarius sit vel parentum vel legitimandi, vel caterorum liberorum conceptus? *Resp.* Neg. quia legitimatio hæc absolute tribuitur matrimonio, & est favor publicus, cui prole

rum contradictio vel renuntiatio præjudicare non potest. *c. 12. de for. compet.*

Q. 8. Qui sint effectus factæ per subsequens matrimonium legitimationis? Resp. Acquirat talis jus succedendi in bonis; participat statum, nobilitatem, familiam patris; fit capax consequendi officia honorata; & hi sunt effectus civiles. Deinde habilis est ad omnes Ordines, & beneficia, etiam Episcopatum, non tamen Cardinalatum, ex speciali Sixti V. dispositione, quæ incipit: *Postquam verus.*

Q. 9. An legitimati per subsequens matrimonium succedant in Feudo? Resp. De jure scripto negativè ex *§. naturales. 2. feud. 26.* ubi hæc verba: *Naturales filii licet postea fiant legitimi, ad successionem feudi nec soli, nec cum aliis admittuntur.* Qui textus de legitimatis per rescriptum Principis intelligi non potest, quia loquitur de casu, quo cum legitimatis concurrunt adhuc alii liberi, in verbis: *nec soli, nec cum aliis*: sed existentibus aliis liberis, naturalibus scil. & legitimis, Princeps non legitimat. *Nov. 74. c. 1. & 2. Nov. 89. c. 9.*

Q. 10. An legitimatio tribuat jus primogenituræ? Resp. Casu quo Princeps ex concubina susciperet Titium, ex uxore deinde Sempronium, ubi hic mortuâ uxore concubinam duceret, jus primogenituræ non ad Titium, sed ad Sempronium pertinet. Ratio; quia Sempronius, filius naturalis & legitimus ex matrimonio intermedio procreatus, habet jus quæsitum, quod sine facto

suo ipsi non est auferendum. *L. 11. ff. de M.*
 Deinde Legitimatio per rescriptum Principis
 tribuit jus primogenituræ, quia Princeps non
 setur velle præjudicare filiis jam antea natis.
 hæc ratio locum etiam habet in legitimatione
 subsequens matrimonium, cum & nuptiæ
 habeant vim legitimandi, nisi quatenus sub
 privilegio Principis.

Q. 11. Legitimatio per rescriptum Prin
quomodo differat à legitimatione per subsequens
matrimonium? Resp. Legitimatio hæc (quæ
 actus graciosus, quo ex indulgentia Principis
 gitimi redduntur legitimi) differt à legiti
 ne per subsequens matrimonium, quòd iure
 dium extraordinarium, & quòd se non ad
 ros tantum naturales, sed & ad spurios &
 damnato coitu ortos extendat; quod non
 extantibus liberis legitimis. *Nov. 74. c. 1.*
 fiat dissentiente legitimato. *Auth. Cod.*
mod. natural. efficiantur sui. non se extendit
 inhabilitates Jure Pontificio inductas colle
 si fiat à Principe sæculari, & vice versa. &
 omnia in legitimatione per subsequens matri
 monium secus obtinent.

Q. 12. A quibus legitimatio per Rescriptum
ri possit? Resp. Potestas hæc per se & jure
 muni competit soli summo Principi, quæ
 Ecclesiasticis est Papa, in Civilibus Imperator
 Rex vel alius Superiorem non recognoscens.
 spectat ad Regalia Principis & quidem majore
 quia soli Principi potestas competit, jus vel

vel à Prædecessoribus suis latum abrogandi vel cõ
derogandi. Competit tamen etiam ex hodierna
observantia Legitimatõ per Rescriptum Electori-
bus, Principibus, statibus Imperii; it. ex privile-
gio à Principe sibi concessõ Comitibus Palatinis
& Sedis Apostolicæ Legatis; qui si limites privi-
legii sui excedant, ab ipsis acta nullius sunt mõ-
menti. *c. 22. de Rescript.*

TITULUS XVIII.

Qui matrimonium accusare possunt vel
contra illud testificari.

Q. 1. *Quis sit iudex competens in causa matri-
moniali?* *Resp.* 1. in genere. Solus Iudex
Ecclesiasticus. *c. 3. de ord. cogn. c. 4. & 5. qui fil.
sunt legit. Trid. sess. 24. can. 12. de Sacram. matr.*
Ratio; quia matrimonium est unum è 7. Sacra-
mentis, adeoque res spiritualis. Etiam si quæstio
incidat tantum de valore matrimonii, casu hoc
iudex sæcularis in causa principali supersedebit,
illamque de valore matrimonii quæstionem ad Ju-
dicem Ecclesiasticum debet remittere. *Engel
h. n. 1.*

Resp. 2. In specie. Iudex in causis matrimo-
nialibus *jure ordinario* competens Episcopus est,
non inferior. *c. 12. de excess. Prat. Trid. sess. 24.
cap. 20. v. adhac de reform.* Nomine Episcopi
autem veniunt non Prælati tantum Ordinis Epi-

scopalis, sed quicumque alii, jurisdictionem
Episcopalem habentes.

Q. 2. *Qua causa hic nomine matrimoniali
veniant? Resp.* Non tantum matrimonium, sed
illi connexa. *Clement. 2. de jud.* ut sunt
salia, conjugum & sponzorum jura, benedi-
nuptialis, legitimitas prolium, impedimen-
dispensationes &c. si quaestio *juris* & non
facti moveatur. Ad forum contra saecularia
Etant, nec veniunt nomine causarum matrimo-
nialium causa dotis & donationis propter
successio, alimentatio, & similes, quia
re sunt temporales. Si tamen hujusmodi
fio incidat in causam matrimonialem
a Judice Ecclesiastico agitatam, ipse hic
porali illa causa incidente cognoscat &
trahat. *cap. 1. qui fil. sint legit. c. 3. 6. 7.*
nat. inter vir. & uxor. & ratio est; quia
Ecclesiasticus ex se non est incapax cogno-
scere causas temporales, uti Laicus incapax est
spiritualium.

Q. 3. *Quibus conjugum & conjugiorum
satio competat? Resp.* 1. Si agitur ad impedi-
matrimonium *nondum initum* ob impedi-
tum v. g. inter sponfos intercedens, non
tantum, sed & debent denunciare omnes
titiam impedimenti habent. *Vide tit. 3. § 1.*
4. & c. 5. X. h. t.

Resp. 2. Si agitur de matrimonio jam
tracto *quoad thorum* duntaxat dissolvendo
accusandum admittitur solus innocens.

quia illius solius interest, ejusque favore principaliter jus separandi se à conjuge nocente est introductum *arg. c. 5. de procurat. cap. 4. de adult. & stupr.* Dum verò accusatio non fieret ad divortium, sed ad pœnam v. g. de adulterio, dum illud publicum est, sumendam, institui à quolibet posset, modò mas sit & 25. annis major. *L. 43. §. 10. ff. de ritu nupt.*

Resp. 3. Si agitur ad dissolvendum matrimonium jam contractum *quoad vinculum* ob impedimentum dirimens, non omnes promiscuè, sed certi tantùm pro qualitate impedimenti admittuntur: sic in impedimento *impotentia*, & in impedimento *erroris, metùs, aut defectùs consensùs* soli admittuntur conjuges; quia horum solorum interest matrimonium dissolvi: in impedimento *consanguinitatis, affinitatis, honestatis publicæ* primò omnium admittuntur parentes, dein fratres & sorores; tum alii consanguinei; & his deficientibus extranei viciniore, utpote quibus genealogia & propinquitas conjugum magis est nota. *c. 1. & 3. caus. 35. q. 6. c. 3. h. t.* Demum si impedimentum est aliud, v. g. defectus Parochi, Professio religiosa, non conjuges tantùm & consanguinei, sed alii etiam testes veraces admittuntur. *arg. c. 1. de his, quæ vi.*

Q. 4. Quinam in specie repellantur ab accusatione matrimonii & consequenter à testificatione vel contra vel pro eo? Resp. I. Qui turpis quæstus causâ accusant. *c. fin. h. t.* secundò repelluntur, qui cùm proclamationes fierent, impedimentum

non manifestarunt, quia praesumuntur ob
 manifestationem calumniosè accusare. c. 3. h. t.
 potest tamen ista praesumptio elidi per jurame-
 tum ostendendo, quòd vel ex causa absentiae
 firmitatis &c. ignoraverint, vel ipsius impedimen-
 ti notitiam prius acceperint. 3. Repelluntur
 quæ matrimonium ab initio quidem metu
 coacta contraxit, postea tamen carnalem con-
 lam admisit. c. 4. h. t. 4. Qui id accusantem
 rium per literas, non personaliter praesentem
 alia adhaerentia suffragentur. c. 2. h. t.

Q. 5. Quinam testes admittantur in causa ma-
 trimonialis? Resp. Illi praeter reliquis, qui non sunt
 impedimenti meliorem habent, & non sunt de
 spectæ fidei. c. 47. de test. & attest. etiam praeter
 fratres & consanguinei. c. 3. h. t. etiam pro ma-
 trimonio sustinendo contra accusantem illud
 appareat, arbitrio iudicis, ex circumstantiis
 spectum esse illorum testimonium.

Q. 6. Quid praeterea hic observandum? Resp.
 Quando quis possit propria auctoritate dire-
 à conjugè, dicitur tit. seq. §. 2. q. 6. 2. h. t.
 aliàs confessio sit optima probatio, si tamen
 jugati ultrò faterentur impedimentum v. g. in-
 sanguinitatis, impotentiae, criminis, non tamen
 propterea sunt separandi ob periculum cellu-
 nis. c. 5. de eo, qui cognovit. 3. Causa matrimo-
 nialis est inter maximè arduas; itaque si agatur
 de matrimonio jam contracto dissolvendo, requi-
 runtur probationes plenæ & integræ; cum im-
 miplena tantum sufficiat ad matrimonium
 duntaxat.

dum contractum impediendum. *c. 12. de sponsal. c. 2. de consang. & affin.* 4. Causæ matrimoniales tractandæ sunt *summariter*, & quantum fieri potest, brevissimè, ne litigantes ob longiorem moram periculo incontinentiæ exponantur. *Clem. 2. de jud. de V. S.* 5. Sententia lata in causa matrimoniali non transit in rem judicatam, etsi ab ea non sit appellatum, *cap. 7. & ibi gloss. de sent. & re jud.* 6. Accusatio matrimonii post lapsum etiam 30. & 40. annorum institui potest; quia matrimonium ab initio invalidum tractu temporis non convalescit, nec impedimentum tollitur. 7. Transactio super impedimento Canonico non est permessa, nec juramentum voluntarium, nec compromissum, *cap. fin. de Transact.*

TITULUS XIX.

De Divortiis.

Q *Divortium quid & quotuplex? Resp.* Divortium, quod est viri ab uxore & hujus à viro separatio legitima, est duplex, scil. prout vel importat dissolutionem matrimonii *quoad thorum & habitationem*, vel prout importat dissolutionem matrimonii *quoad ipsum vinculum*. Porro separatio, quæ perpetua non est, divortium propriè non appellatur.

¶

§. I.

§. I.

*De Divortio conjugum quoad
vinculum.*

Q. I. *An & qualiter matrimonium sit indissolubile? Resp.* Discrepat in hoc jus Civile a re Canonico; secundum illud olim dissoluebatur etiam quoad vinculum, ut patet ex L. 2. 1. passim ff. h. t. ex L. 8. C. de repudiis, quibus Theodos. & Valentinian. Imp. Christiani in certas causas divortium restrinxerunt. Et in causis divortii Jus Civile Leges Juris Canonici sequi debet, ex cujus declaratione matrimonium semel legitime contractum, superflite conjugum, quoad vinculum dissolvi nequit, nisi tribus causis infra q. 3. & 4. ponendis. At si jure indissolubilitas hæc proveniat, non conveniunt AA. melius sentiunt, qui dicunt, *indissolubilitatem matrimonii aliquo modo fundari in natura*, cum ex natura sua tendat ad amorem mutuum, procreationem & educationem prolium, ad quæ perpetuitas plurimum conferretur, tamen competere ex sole Jure natura, cum hoc immutabile, matrimonii autem dissolubilitas fuerit, nec sit omni casu illicita & invalida. *Indissolubilitatem matrimonii supposita ineffabilitate divina, induci jure naturali.* Ratio; quæ jure naturali repugnat concessio usûs rei alienæ in Domino, aut modo alio, quàm ab illo permittente sit; cum ergo DEUS supremus corporum

minus non nisi per nexum insolubilem voluerit transferri dominium corporum. *Matth. 9. v. 6.* Flor. in decret. union. §. septim. Trid. sess. 24. princ. ii, qui temporaneum corporum suorum usum transferre vellent, contra jus naturale peccabunt.

Q. 2. *An matrimonium fuerit insolubile in L. V.?* Resp. 1. Aff. quoad *Legem naturæ* ex verbis Christi, *ab initio autem non fuit sic.* *Matth. 19.* Resp. 2. In *Lege scriptâ* seu *Mosaica* Hebræis permixtum fuit, dispensante DEO, repudium uxorum suarum, quod & factum justâ de causâ erat licitum. *Deuteron. 24. v. 1. & 4.* *Lev. 21. v. 13.* Idem extendunt aliqui ad *Gentiles* tum temporis. Defacto tamen *post Legem Evangelicam promulgatam* neque *Judæis*, neque *Gentilibus* licitum est repudium; quia *Lege Evangelicâ* *Matth. 19. v. 6.* Libellus repudii est antiquatus, & matrimonium ad *primævam* indissolubilitatem reductum, ut etiam expressè habetur. *c. gaudemus. 8. h. t.*

Q. 3. *An matrimonia infidelium, hoc est, non baptizatorum, semel legitimè contracta sint defacto penitus indissolubilia?* Resp. 1. Si uterque conjugum perseverat in infidelitate, etiamsi conjugium tantum sit ratum; nec à Pontifice, utpote cujus jurisdictioni subjecti non sunt; nec à Principe sæculari, cui potestatem à DEO solvendi matrimonia concessam esse, non constat; nec mutuo contrahentium consensu solvi potest, quia insolubilitatem uti consensu suo

con-

conjuges hi non induxerunt, ita nec eam
possunt.

Resp. 2. Dum uterque ad fidem con-
vertitur, eorūque matrimonium *copulā carnāli*
dum fuit consummatum, solubile est vel
dissolutione Religiosā vel dispensatione Pontificis
quemadmodum dicitur *quast. sequent.* de
fidelium matrimoniis. Si verò *consummatum*
rit, nullā potest humanā potestate *quoad* *vinculum*
solvi, cū à DEO ipso insolubilitatem habet.

Resp. 3. Si unus conjugum infidelium
ad fidem convertitur, altero nolente converti,
nolente cohabitare, adeoque discessionem
faciente; vel volente quidem cohabitare,
non absque injuriā Creatoris vel *directe*
directè irrogatā, adeoque faciente discessionem
moralem, solvi potest matrimonium etiam
consummatum, etiam *quoad vinculum*, in
fidei ex privilegio & dispensatione
quam innuit S. Paulus *1. Corinth. 7. v.*
habetur *c. 7. & 8. h. t.* Tale autem matrimonium
non statim à puncto, quo infidelis ren-
verti, & cohabitare fideli sine contumelia
Creatoris, sed tum modò solvitur, cū fidelis
dum matrimonium contrahit *c. 8. h. t. ca.*
caus. 28. q. 2. quo secundo matrimonio à
contracto, validè & licitè ad alias quoque
transit infidelis; quia nullo jure prohibetur
quod tamen secus est, dum conversus non
plectitur statum matrimoniale, sed vel
Ordines suscipit aut emitit *Professionem*.

ullibi annexum esse legatur S. Ordinibus vel Professioni privilegium, matrimonium *consummatum* quoad ipsum vinculum dissolvendi.

Q. 4. *An matrimonium ratum fidelium sit indissolubile?* Resp. Neg. sed duplici casu etiam quoad vinculum solvi potest 1. per *Professionem* Religiosam solennem. c. 2. & 7. de *convers. conjug.* Trid. Sess. 24. can. 6. de *Sacram. matrim.* quæ tamen vis neque *Votis simplicibus* competit, neque S. Ordinibus. 2. Potest quoque dissolvi matrimonium ratum per *dispensationem summi Pontificis*. Ratio; quia potestas Papæ *Matth. 16.* data extendi debet, quantum potest & exigit bonum animarum, ac recta Ecclesiæ gubernatio; estque reipsa exercita à *Gregor. VII. Eug. & Pio IV. Julio & Paulo III. Clement. & Urban. VIII. Gregor. XIII. &c.* Dispensatio concessa sine justa causa invalida est; cum enim insolubilitas matrimonii rati descendat ex jure divino, in hoc non nisi urgente causâ gravi juxta *D. Thom. 22. q. 88. art. 12.* Papa dispensare potest, potestate utpote ad ædificationem, non destructionem & dissipationem à Christo concessâ. *Schmalzgr. h. n. 51.*

Q. 5. *Quantum tempus concessum sit conjugibus ad deliberandum de Religionis ingressu?* Resp. Post matrimonium contractum & non consummatum duo menses conjugibus dantur ad deliberandum de Religionis ingressu, ita ut intra id temporis debitum reddere non teneantur. c. 7. de *convers. conjug.* Duo autem illi menses primò

conceduntur non ad ingressum cum effectu in Professionem, sed ad ingressum solummodo Novitiatum. 2. Bimestre hoc computatur est *regulariter* à die contracti matrimonii *communis*. 3. Potest hoc bimestre auctoritate iudicis vel abbreviari vel prorogari, tempus est à Lege præscriptum, sed à iudice imponitur ab eo exigente causa coarctari potest vel prorogari. *L. 2. ff. de re iudicat.* 4. Quod si contra de statu religioso deliberantem vi opprimatur, matrimonium quidem redditur indissolubile, sed vinculum, utpote verè consummatum, *per premen loquendo* fœmina poterit Religionem ingredi, eo quòd maritus non debeat referre condempnam ex sua iniquitate. 5. Bimestre dictum præta Sanch. conceditur omnibus conjugatis, et de ingressu in Religionem non cogitantibus, cum Laym. Castrop. Hurtad. contrarium sentientibus.

Q. 6. An matrimonium fidelium consummatum sit indissolubile? Resp. Aff. ut neque ob adulterium, neque ob hæresin, neque aliâ de causa matrimonium fidelium simul *validè* contractum consummatum quoad vinculum possit dissolvi. Ratio ex scriptura *Marci 10. v. 11.* ubi generaliter negatur, posse conjugem, ex quacunque causa compartem dimiserit, eo superfluo ac inculpam copulari. *Matth. 19. v. 6.* *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* ex Apostolo *1. Cor. 7. v. 10.* ubi ait, *iis, qui matrimonio iuncti sunt*

præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. 2. Probant aliqui indissolubilitatem matrimonii consummati ex ejus significatione, cum significet perpetuam Christi cum Ecclesia conjunctionem. 3. Probatur ex Concil. Flor. in Decreto union. Trid. Sess. 24. can. 7. de Sac. matrim. 4. Ex plurimis incommodis, quæ & proli & conjugibus hac viâ accersuntur.

Q. 7. An matrimonia A catholicorum nostri temporis sint indissolubilia, sive inter se, sive cum Orthodoxis contracta? Resp. sub distinctione: Vel enim habent intentionem contrahendi matrimonium, quale ex institutione Christi potest contrahi: licet putent matrimonium inter Christianos in quibusdam casibus solvi posse, matrimonium eorum erit insolubile. Ratio; quia hoc casu prævalet intentio generalis contrahendi matrimonium validum, quod revera est insolubile. Vel ita contrahunt, ut intentionem huic errori suo alligent, & expressè nolint aliter contrahere, nisi sub conditione solubilitatis; tale matrimonium, utpote invalidum, erit solubile; quia talis intentio & consensus aperte substantiæ matrimonii repugnat. Interim præsumendum non est, alligare eos mentem suam errori huic; adeoque matrimonium Hæreticorum est Sacramentum simulque indissolubile. Ratio præsumptionis est, quia in dubio favendum est semper matrimonio jam contracto, proque ejus valore præsumendum. c. fin. de sent. & re judic.

Q. 8.

Q. 8. *Quid requiratur, ut matrimonium ratum, sive consummatum contractum cum impedimento dirimente dissolvatur quoad vinculum.*
Resp. 1. Debet fieri auctoritate legitima. *c. 3. h. t.* 2. Non potest iudex matrimonium in facie Ecclesie contractum ex hoc dissolvere, quod unus vel uterque etiam iuxta fateatur, se cum impedimento dirimente contraxisse. *c. 5. de eo, qui cognov.* Ratio redditur ob periculum collusionis. 3. De impedimento ipso debet constare iudici per probationem & perfectam probationem v.g. per duos omni exceptione majores. *Arg. c. de sang. c. 22. de testib.* 4. In dubio debet pro valore matrimonii pronunciare. *Ex dictis.* 5. Coniux tamen, cui de impedimento dirimente certo constat, nec petere restitutum, nec reddere. *c. 13. de spoliat.*

§. 2.

*De dissolutione matrimonii quoad rationem
& cohabitationem.*

Q. I. *Quot modis matrimonium quoad rationem separari in perpetuum possit?* **Resp.** *De uno, per mutuum consensum conjugum, & de altero, per solenne in susceptione S. Ordinum, aut Professione Religiosa, altero consentiente, &*

tur. c. 4. 5. &c. de conv. conjug. modo altero ob
 adulterium ab uno commissum, quod quia per se
 & directè repugnat fidei conjugali, causa suffi-
 ciens est divortii quoad thorum perpetui. Hæc
 est constans Catholicorum Doctrina propter il-
 lud Christi *Matth. 5. & 19. nisi ob fornicationem.*
 prout explicat Hieron. *ad cit. c. 19. Matth. & in*
Epist. ad Amand. D. Aug. L. 2. de adulter. con-
jug. c. 9. Conceditur tam marito innocenti ob
 adulterium uxoris, quàm uxori innocenti ob
 adulterium mariti, cum jus divortii faciendi ori-
 tur ex violatione fidei conjugalis, ubi conjuges
 æquales sunt. Modò tamen adulterium fuerit
 consummatum, & formale sive continens mali-
 tiam formalem adulterii; quia nisi formale adul-
 terium sit, fides conjugalis injuriosè non viola-
 tur; nisi sit consummatum, caro in aliam carnem
 non dividitur.

Q. 2. Quando non liceat facere divortium pro-
pter adulterium? Resp. 1. Si uterque conjugum
 adulterium commisit; quia tum paria delicta
 mutuâ compensatione delentur. *cap. 4. & 5. h. t.*
2. Si maritus adulterii uxoris fuit author; quia
 hoc casu æquè culpabilis est, ac uxor. *3.* Si
 conjux innocens nocenti condonavit adulte-
 rium; quia sic cessit juri acquisito faciendi divor-
 tium.

Q. 3. An conjugem adulterum innocens tenea-
tur dimittere? Resp. Per se nulla est ad hoc obli-
 gatio. Ratio; quia dimissio adulteræ à Chri-
 sto *Matth. 19.* non præcipitur, sed tantum per-
 mitteri.

mittitur, ut notat S. August. relatus *can.* 28. q. 1. Dicunt aliqui per accidens re-
 scandali & sinistrae suspicionis teneri posse
 tum ad dimittendam adulteram; quibus
 dicit Castrop. eò quòd uxor, quæ in
 mariti reprehendentis eam & punientis
 quit, inde dimissa liberiùs sit peccatura;
 teneri, ait, maritum uti remedio dubio,
 séque scandalo & suspicioni remediis aliis
 curri. A fortiori rarissimè vel nunquam
 innocens se à marito adultero separare
 tur.

*Q. 4. An si conjux innocens velit ulterius
 liari nocenti post factum divortium, tenetur
 cens acceptare & ad cohabitationem redire?*
Aff. quia divortium ex causà adulterii
 gratiam innocentis concessum est; ergo
 bet in ejus incommodum retorqueri. *Reg. jur. in 6.* Neque censetur innocens
 suo jure, dum dimittit nocentem, sed
 adulter jure suo, quod priùs habuit in
 tem ex matrimonio, privatur. *Leuren. h. t. 1.*
 refert aliquot casus, ubi etiam nocens
 innocentem non tenetur.

*Q. 5. An adulterum resipiscens recipere
 cum eo redintegrare conjugium innocens
 vel an possit pro libitu suscipere S. Ordinis
 ligationem ingredi? Resp. I.* Potest quidem
 facto etiam per sententiam divortio nocentem
 conciliari; cum per sententiam non debet
 vari jure suo; non tamen tenetur, *can.*

etiam nocente. Ratio; quia adulterium est causa divortii perpetui. *Resp.* 2. Potest etiam innocens suscipere S. Ordines, Religionem ingredi, vel emitte votum castitatis, absque eo, quod nocens emendatus illum possit repetere. Ratio; quia amisso ob adulterium jure exigendi debitum & mutuam cohabitationem, innocens ab omni debito conjugali liber efficitur. Debet tamen, ut licite & absque peccato innocens assumat alium statum, divortium per *sententiam judicis* factum esse, cum aliàs nocens regulariter restitutionem in integrum petere possit.

Q. 6. An conjugum uno in adulterium lapsa possit innocens propria ab eo auctoritate divertere?

Resp. Aff. 1. Dum adulterium est notorium *c. 9. de sponsal. c. 4. h. t.* 2. Secluso scandalo etiam ob adulterium occultum, saltem *pro foro conscientia*. Ratio; quia ea est natura matrimonii, ut conjuges sibi obligentur ad mutuam cohabitationem debitique redditionem, quamdiu carnem non dividerint, facta hac divisione cessat obligatio in innocente, qui adeoque sibi ipsi jus non dicit, sed jure à matrimonii natura concessio utitur. Habetur hoc ipsum in *can. 2. caus. 32. q. 1.* 3. Innocens propria auctoritate volens divertere debet esse moraliter certus de adulterio conjugis. *c. 9. de sponsal.* Ratio, quia nemo ob dubium vel suspicionem tantum probabilem jure suo est privandus. 4. Licet innocens non expectatâ sententiâ, ut di-

Etum, separare se possit, si tamen spoliatus restitutionem petat, statim est restituendus, nisi adulterium esset notorium, vel in continenti probaretur. *c. 13. de restit. spoliat.* Spolians tamen citius moraliter de impedimento dirimente utriusque foro externo compellatur ad cohabitandum, utriusque foro conscientia matrimonio uti non potest. *c. 1. de sent. excommun.* quia talis usus est fornicationis intrinsecè mala & peccaminosa.

Q. 7. An & quæ præter adulterium sunt causæ divortii justæ quoad thorum? Resp. ad 1. Affirmative sess. 24. can. 8. de Sacram. matrim. clarè hæreticitatem definit, constatque ex toto *tit. de divor. & conv. conjug.* Quando Christus solam impugnavit fornicationem pro causâ divortii, de cuius separationis perpetuæ, & obstante contrahendi matrimoniali est locutus. *Resp. ad 2. Causa prima est Hæresis, non quæcunque, sed periculosa juxta illud Apost. ad Tit. 3. & c. fin. de conv. conjug. c. 6. & 7. h. t.* Ratio est; quia ex cohabitatione cum Hæretico pertinaci plerumque imminet periculum perversionis, quo imminente & urgente graviter jure naturali & divino obligatur innocens se separare, etiam proprio auctoritate. Separatio hæc autem non est perpetua, sed durat, quoadusque Hæreticus resipiscat. *c. 7. h. t.* Facta autem *Judicio Ecclesie* est in perpetua juxta multos, ut non teneatur talem Hæreticum etiam resipiscentem conjux Catholicæ sui consortium recipere *c. 6. h. t. c. ult. de Hæreticis.* Aliis sententiam hanc de rigore juris valè

probabilem moderantibus, ut tum procedat, si
 conjux Catholicus ad Religionem transire, non
 autem, si velit in sæculo remanere; probant *ex c.*
ult. de Conv. Conjug. & ex illa Capitulum 6. h. t.
 interpretantur. *Secunda* causa est, *periculum*
anima, dum conjux conjugem ad gravia peccata
 v.g. latrocinii, veneficii, &c. impellit; cessante
 autem hac inductione, quantumcunque conjux
 vitiis sit deditus, excepto adulterio & hæresi, di-
 vortium non licet. Ad hanc separationem sen-
 tentiâ judicis opus non est, quia ipso jure natura-
 li conceditur. *Tertia, Periculum corporis*, quod
 imminere solet v. g. conjugi sano ob alterius le-
 pram, uxori ob latrocinationem viri, &c. *Quar-*
ta, Savitia aut furor mariti v.g. consortem suam
 odio gravi persequentis, ejusque vitæ ferro, ve-
 neno, &c. insidiantis, vel mortem aut mutilatio-
 nem seriò minantis, aut aliis modis crudeliter
 tractantis. *c. 18. & 13. de Restit. spol.* Ratio; quia
 uxor non est mancipium viri. *Quinta, Molestia*
cohabitatio ex frequentia jurgiorum & rixarum;
 quia grave malum reputatur, habere semper of-
 fensum illum, quocum quis perpetuò vivere co-
 gitur. Ad separationem à thoro ob tres ultimas
 causas ferè semper necessaria est autoritas judicis,
 nisi periculum in morâ sit.

Q. 8. Apud quem conjugum facto divortio edu-
candi & alendi liberi? Resp. Apud innocentem
 expensis partis nocentis. *Auth. si pater. C. di-*
vortio facto; adeoque non minùs apud patrem
 innocentem expensis matris nocentis, quàm apud

matrem innocentem expensis patris nocentis
quia vir & uxor sunt correlativa; ergo dispositum
de uno censetur etiam de altero dispositum, ubi
eadem, quemadmodum hic, ratio militat. *Idem*
tamen *Auth. cit.* tres patitur limitationes, quae
vide.

TITULUS XX.

De donationibus inter virum & uxorem,
& de dote post divortium
restituenda.

Q. 1. *Donatio inter virum & uxorem quae fit
Resp.* Duplex; alia quae fit omnino gratuita
& ex mera liberalitate *L. 1. ff. de Donat.* alia quae
fit ob causam aliquam; qualis est donatio propter
nuptias facta à marito in compensationem dote
sibi datae ab uxore.

Q. 2. *An & quatenus donationes inter conjuges
valeant vel non valeant? Resp.* Donatio mere libe-
ralis, & quae donans fit pauperior, cum locupletatione
donatarii, facta stante matrimonio, inter
conjuges privatos tam de Jure Civili *L. 1. 2. 3. ff. de Donat. h. t.* quam de Jure Canonico *c. fin. h. t. est irrita*
da, non quidem ita, ut careat omni effectu, cum
juxta dicenda confirmetur morte donantis, trans-
eâtque saltem possessio rei donatae in donatarium,
cum ea sit quid facti. arg. *L. 1. §. 4. ff. de acq. & amitt. poss.* Imò & acquirat fructus sua indultum
ex

ex re donata perceptos. *L. 17. ff. h.* Extenditur
 responsio I. ut donatio purè liberalis adhuc sit in-
 valida, si fiat inter sponsum & sponsam de præ-
 sente, matrimonio necdum consummato. *Pirh. h.*
l. 11. 3. 2. Facta ante matrimonium contractum,
 dum ejus effectus differtur in tempus contracti
 matrimonii. *L. 4. C. de donat. ante nupt.* 3. Etiam-
 si fiat per personam intermediam, ut dum mari-
 tus dat aliquid Titio, ut donet uxori suæ. 4. Ut
 etiam si contractus alii v. g. venditio, permutatio
 inter conjuges validè ineantur, remissio tamen præ-
 tii animo donandi facta sit invalida. *L. 5. §. 5. ff.*
h. t.

*Q. 3. An donatio merè liberalis inter conjuges
 putativè tantùm tales sit valida? Resp. 1.* Si uter-
 que conscius est nullitatis matrimonii, valet qui-
 dem donatio pro foro interno, in foro tamen ex-
 terno fiscus auferre posset rem donatario in pœ-
 nam m. f. in qua sunt tales putativè conjuges. *L.*
32. §. fin. ff. h. t.

Resp. 2. Si solus *donans* conscius est nullitatis,
 valet donatio; quia talis censetur velle donare ex-
 traneo; non verò valebit, si *donatarius* solus nul-
 litatem sciret. Ratio est, quia deficit consensus
 in donante ob errorem.

Resp. 3. Si uterque ignoravit nullitatem matri-
 monii, itidem invalida est donatio, non quidem
 ob resistantiam legis, nam per hanc irritatæ sunt
 Donationes inter virum & uxorem, quales isti
 non sunt, sed ex defectu intentionis in donante,
 nolentis donare extraneo. *L. 32. cit. §. 27. ff. eod.*

G 4

Q. 4.

Q. 4. Quomodo donatio inter conjuges confirmatur? *Resp. 1.* Confirmatur juramento de non revocando, ex ratione textûs *c. 28. de jurejur. c. 2. de pact. in 6.*

Resp. 2. Confirmatur per mortem naturalem donantis, si is in vivis donationem non revocavit tacite vel expresse: *c. ult. h. t. L. 32. §. 1. ff. de test. & L. 25. C. eod.* Ratio; tum quia matrimonio per mortem soluto cessat finis legis; tum quia non revocans in vita, censetur in eadem voluntate perseverasse, ac proinde per ultimam voluntatem relinquere. Quæ requirantur, ut morte confirmetur donatio, vide apud Schmalgr. *h. à n. 31. ad 41. Leur. h. t. q. 312. n. 2.*

Resp. 3. Per mortem civilem confirmatur donatio respectu fisci, cui aliàs cedunt bona (non tamen respectu donantis, cui semper revocare licet) ita nimirum, ut fiscus revocare non possit donatam conjugi, sed ut huic maneat, nisi donans revocet ante mortem naturalem. *L. 13. ff. L. 24. C. h. t.* Debet tamen mors civilis hoc consistere, ut donans deportetur vel mittatur in exilium, vel fiat servus pœnæ v. g. per damnationem ad metalla; si enim fiat servus domini, donatio non confirmatur, sed evanescit. *L. 33. §. 6. ff. h. t.* vel si emittat Professionem in Ordine bonorum capaci, donatione factâ non obstante, donans Professus eam de consensu superioris revocare potest, adeoque irrevocabili non firmatur ante mortem talis Professionem; in Religione tamen incapace bonorum non potest.

porallum per Professionem statim confirmatur.
Pirh. h. n. 20. Wiestn. n. 34. Reiffenst. n. 30.

Q. 5. Quando dos repeti possit? Resp. Dos (quo nomine hic venit omne illud, quod marito ratione matrimonii ad ejus onera sustinenda datur, vel promittitur; sive ab aliquo ascendente, vel intuitu patris, quæ dicitur *dos profectitia*; sive ex bonis propriis uxoris, vel extranei sine respectu ad patrem, & est *dos adventitia*) non repetitur, nisi soluto matrimonio. c. *fin. h. t.* Excipiuntur tres casus, quibus stante etiam matrimonio dos potest repeti. 1. Si maritus suâ culpâ ad inopiam vergat. L. 24. *prin. ff. solut. matrim.* 2. si bona mariti fisco inferantur, v. g. ob crimen læsæ Majestatis &c. arg. L. 31. *ff. solut. matrim.* 3. pro liberis prioris matrimonii, pro parentibus, fratribus, aut sororibus egenis alendis. Engel h. n. 9. Ceterum quod uxor habeat in repetenda dote hypothecam privilegiam in omnibus mariti bonis, & ante omnes alios creditores, etiam expressam anteriorem hypothecam habentes, solutionem dotis accipere debeat, defendimus cum Fachinæo Lib. 10. *Controv. c. 35. L. 30. C. de Jure dot. L. 12. C. qui potior. in pign. L. fin. C. ibid.*

Q. 6. Quid juris circa dotem in matrimonio QUOAD VINCULUM soluto? Resp. Si matrimonium quoad vinculum solvatur vel per mortem alterutrius, vel per ingressum in Religionem, vel propter impedimentum dirimens, quod b. f. ignoratum erat, nunc verò est detectum, dos uxori, ejusve hæredibus, & donatio propter nuptias ma-

His rito,

rito, vel ejus hæredibus est restituenda, salvo
 men beneficio competentia, & seclusis pactis
 talibus, aut consuetudine contraria, aut statuto
 locali. *L. un. Cod. de rei uxor.* Eadem dicenda sunt
 jure communi de *paraphernalibus & Morgengabten*
L. fin. C. de pact. convent. item de acquisitionibus
lucris, stante matrimonio uni conjugum partibus
acquisitis cap. 2. h. t.

Q. 7. Cui restitutio dotis fieri debeat soluto
AD THORUM ET HABITATIONEM
matrimonio? Resp. Si absque delicto & culpa
 ex conjugibus fiat, v. g. si maritus consentiente
 uxore suscipiat SS. Ordines, dos redit ad uxorem
 donatio propter nuptias ad maritum. *c. 1. h. t. L.*
un. C. cit. Si ob culpam v. g. propter unius
 terium separatio quoad thorum fiat, dos vel
 natio propter nuptias non restituitur parti
 teræ, sed eam innocens lucratur *per sententiam*
judicis, simulque id, quod dedit, recuperat
 dotem constituens voluerit ad se reverti, vel
 pars adultera innocenti fuerit reconciliata, vel
 adessent liberi partis adulteræ ex hoc vel alio
 trimonio. Habentur hæc in *c. 4. h. t. L. 8. 1. 4.*
& 5. C. de Repud. Nov. 117. c. 8. & 9.

Q. 8. An uxor ob adulterium separata
etiam paraphernalia? Resp. Bona paraphernalia
 parapherna (qualia sunt, quæ uxor jam
 habet præter dotem, aut acquirit in suos
 v. g. donatione, jure hæreditario &c.) non
 tit uxor adultera, quia pœnalis hæc dispositio
 amissione dotis non debet extendi. *c. 13. c. 4.*

de R. I. in 6. & licet c. 4. h. t. dicatur dotem vel dotalitium repeti posse, non tamen per dotalitium intelligi debent parapherna, sed vel donatio propter nuptias, vel sponsalitia largitas, vel alia bona ex pactis dotalibus, secluso adulterio, uxori debita.

TITULUS XXI.

De secundis nuptiis.

Q. 1. Num licita & honesta sint nuptia secunda, tertia, quarta? Resp. 1. Aff. est Catholica veritas, antiquissimâ & universali Ecclesiæ consuetudine confirmata, esse licitas nuptias secundas; & patet ex illo Apost. 1. Corinth. 7. v. 39. 1. Tim. 5. c. fin. caus. 31. q. 1. & can. 1. ead. caus. & q. Ratio; quia ex præcedentibus nuptiis nullum obstat impedimentum, quod minùs semper ad ulteriores procedi possit.

Resp. 2. Sunt etiam honesta, cum nonnisi quod honestum est, ab Ecclesia possit approbari. Quòd negentur nuptiis secundis benedictiones, non est ideo, quasi inhonestæ sint, sed una ex causis est, quòd in iis deficiat perfecta significatio Sacramenti; & quia alias quoque benedictiones Ecclesia non repetit, uti Virginum, Ecclesiarum, altarium.

Q. 2. Quæ pœna viduis ante annum luctûs elapsum nubentibus de jure Civili statuta. & num
ea

ea pariter teneat de Jure Canonico? Resp. Statuitur de jure Civ. infamia, ipso facto re-
 renda tam ab ipsa, quàm à viro eam ducere.
*1. C. de secund. nupt. L. 11. ff. de his, qui in
 fam. L. 15. C. ex quibus caus. infam. irrog. Nov.
 c. 22.* idque ad tollendam sanguinis turbationem
 per secundum matrimonium, & patris incen-
 dinem.

Resp. ad 2. Leges Civ. statuentes infamiam
 sunt correctæ à Jure Can. *c. 4. h. t.* ubi ita dicitur:
*illa quæstione, qua quæsitum est, an mulier
 sine infamia nubere intra tempus luctus per legem
 definitum; respondemus, quòd, cum Apostolus
 dicit, mulier viro suo mortuo soluta est à legem
 sui, in Domino nubat, cui voluerit, per divinam
 & auctoritatem Apostoli ejus infamia delenda.*
 Unde sequitur in utroque foro non esse
 infames mulieres illas intra annum luctus
 secunda vota transeantes: quod idem *c. 11. h. t.*
 confirmatur.

*Q. 3. Quotuplicis generis & qua pena Jure
 statuta sint secundo nubentibus? Resp.* ad 1.
 triplicis generis; quædam præcisè in odium
 secundarum nuptiarum, & punitionem præcedentium
 transitus ad alteras nuptias tendunt; aliæ
 præcipiunt primariò favorem liberorum ex prioribus
 matrimoniis susceptorum, etiamsi post annum
 luctus secundæ nuptiæ ineantur, & cessant
 existentibus liberis, vel his ante parentem
 mortuis. *L. 3. §. 1. C. h. t.*

Resp. ad 2. Pœna in odium secundarum nuptiarum sunt seqq. 1. Infamia, ut dictum. 2. Uxor viro posteriori, titulo dotis vel ultimæ voluntatis ultra tertiam bonorum suorum partem dare vel relinquere non potest. *L. 1. C. h. t.* etiamsi nulli extent liberi. 3. Fit incapax cujuscunque hæreditatis, legati &c. à quoquam alio, quàm viro consequendi, ut nullum in talibus acquirat dominium, sed omnia vel hæreditibus scriptis, vel cohæredibus ab intestato venientibus sint applicanda. *L. 1. C. cit. 4.* Non succedit consanguineis ultra tertium gradum, adeoque nec fratris filio, utpote cui de Jure Civili in quarto gradu conjuncta est. *L. 1. cit.* Pœnæ hæ viros binubos etiam intra annum luctus non tenent, cum non sit eadem ratio in dicto casu viros inter & fœminas. *Pœnæ primario in favorem liberorum sunt serè seqq.* 1. Uxor (idem dicendum de marito ob rationis paritatem, & *L. 5. §. 1. ff. h. t.*) quocunque tempore ad secunda vota transeat, amittit dominium omnium eorum, quæ mortui mariti liberalitate, ultimæve ejus dispositione accepit, eorûmque tantum usumfr. retinet, proprietate liberis prioris matrimonii reservata. *L. 3. §. 6. ff. I. C. h. t.* 2. Mulier, vel vir, novo conjugii sive inter vivos sive ultima voluntate plus relinquere non potest, quàm uni ex liberis prioris matrimonii, & si divisio facta est inæqualis inter liberos, non plus conferre viro potest, quàm illi ex liberis, qui minimum accepit.

cepit. *L. 6. cit. & L. 10. pr. C. h. t.* 3. *Auth. Sacramentum*
 liberorum tutelam. *L. 2. & Auth. Sacramentum*
C. quando. mul. off. Tut. Nec eam recuperat
 vo marito mortuo, ut communiter AA. *de*
de curatela dicendum. L. 31. §. 14. ff. de
edict. 4. Pupilli post secundas nuptias
 tre licet aliis eidem liberorum educatio
 maximè competat, separandi, & apud
 personam educandi sunt. *L. 1. C. ubi pupilli*
deb. & Nov. 22. c. 38. 5. Vidua secundo
 amittit privilegia honoris & immunitatis
 mariti. *L. 13. C. de dignit. &c.*

Q. 4. Num pœna prædicta sint à Juri Canonico
sublata? Resp. 1. Quoad utrumque foro
 latae sunt cum infamia pœnæ aliæ præcipue
 ob præproperam reiterationem matrimonii
 annum luctus statuta. Ratio; quia ideo
 pœna infamiae, quod ob Apostoli permittit
 & Ecclesiae approbationem vacent culpa
 nuptiae, & matrimonia debeant esse libera
 tari insuper periculum incontinentiae, æquum
 ratio non tantum probat, infamiam, sed &
 pœnas sublatas. ergo.

Resp. 2. Cæteræ pœnæ primario ob favore
 liberorum statuta pro utroque foro in foro
 bore persistunt. Ratio; quia Legibus has
 nas inducentibus nullo textu Juris Canonici
 rogatum est, neque derogandum suavit
 tionabilis causa.

Resp. 3. Ex *Nov. 22. c. 43. & seqq. & Auth.*
relictum. C. de indict. viduit. ubi correctum

Jus Civile antiquum *L. 2. C. de indict. viduit.*
 liquet, posse conjugem conjugi ita legare, *Le-*
go tibi mille, si non amplius nupseris, eo quod
 nullam hæc dispositio pœnam contineat, sed
 conditionem honestam, licitam, & validam
 adeoque observandam. Illa tamen conditio ha-
 betur pro non adjecta, si Titius Cajæ nun-
 quam adhuc nuptæ leget mille, si non nupse-
 rit. *L. 22. & 72. §. 5. ff. de condit. & demon-*
strat.

Q. 5. Utrum pœna transeunti ad secundas nu-
prias statuta incurrantur à vidua fornicante?
Resp. Si intra annum luctûs fornicetur, incidit
 in omnes pœnas Jure Civ. statutas secundò nu-
 bentibus tempore luctûs; cæteras autem favo-
 re filiorum inductas, si post annum luctûs for-
 nicetur. *Nov. 39. c. 2. §. 1. ubi: non enim aliquid*
amplius habebit castitate luxuria. Neque hæ
 pœnæ per Jus Can. correctæ sunt; sed neque
 pœnæ prædictæ locum habent in conscientia
 ante omnem judicis sententiam, ut vidua intra
 annum luctûs fornicata nullâ expectatâ senten-
 tiâ restituere teneatur, quidquid à marito accep-
 pit. Ratio; quia esto ipso jure privetur bonis,
 cum tamen hæc privatio statuatur in delicti
 pœnam, necessariò requiritur sententia crimi-
 nis declaratoria. Porrò extendi dictas pœnas
 ad viduum tempore luctûs fornicantem, tenet
 Palao cum plurib. Ratio; quia pœnæ memo-
 ratæ v. g. restitutio bonorum facienda liberis
 sancita est in satisfactionem injuriæ conjugii de-
 fun-

functo per fornicationem illata; quæ ratio
in viro quàm muliere fornicante tenet.

*Q. 6. Quomodo constare debeat de obitu
jugis, ut liceat ad secunda vota transire?*
Certitudo moralis requiritur, siue quis
priâ, siue autoritate judicis velit contra-
re secundas nuptias. *cap. 2. h. t. c. 19. de
sal.* Ratio; quia novi matrimonii contractus
cedit in præjudicium prioris conjugis, si
superstes est, qui proinde jure suo in casu de
bio spoliari non debet. Habetur autem
certitudo non præcisè per famam, utpote
tam ab incerto authore & sæpe fallaci, nisi
mul concurrant alia adminicula, præsuppo-
siones, & conjecturæ vehementes: quæ tam
fama etiam adminiculata probari debet
per testes duos omni exceptione majores. *Id
habetur certitudo moralis per testimonium
præcisè & secundùm se, nisi aliæ concurrant
circumstantiæ, aut major probatio haberi
possit. Itaque habetur per attestationem
Magistratus vel Civilis, vel Militaris, vel Ecclesi-
sti, Parochi, Notarii publici, duorum testium
de visu &c.*

*Q. 7. Quidsi stante dubio de morte prioris
jugis secundum matrimonium fuerit contractum
an uti licebit matrimonio, vel illud est dissolutum?*
Resp. ad I. Qui stante dubio, adeoque
transit ad secundas nuptias (idem est de
qui b. f. iniit matrimonium, & deinde
re incipit de morte prioris conjugis) per
noa

non potest debitum; quia nemo potest uti re,
de quâ dubitat, an sit sua. Tenetur tamen red-
dere debitum alteri in b. f. constituto; quia is Ju-
re suo privari non debet absque culpâ suâ ob al-
terius f. m. c. 6. *de eo, qui cogn.*

Resp. ad 2. Matrimonium secundum contra-
ctum cum tali dubio *ex parte unius* non statim est
dissolvendum. *c. 2. h. t.* neque etiam dum con-
tractum est cum dubio *ex parte utriusque*; quia
etiam in hoc casu pro possessione & valore
matrimonii standum, quamdiu non constat de
contrario, tametsi possessio illa contrahentium
Juris utendi matrimonio sit infructuosa. Si
tamen conjux secundas nuptias b. f. & fortè
etiam Judicio Ecclesiæ iniisset, & ex secundo
viro suscepisset liberos, mallétque cum eo re-
manere, reduce viro priore, remanere cum se-
cundo non potest, sed conjugaliter debet con-
vivere primo. *c. 1. caus. 34. q. 2. c. 2. ibid. &*
c. 2. h. t. & patet, quia secundum matrimonium
nullum fuit.

*Q. 8. Quid sit benedictio nuptiarum, & num
adhibenda secundis nuptiis? Resp. 1.* Nomine *Be-
nedictionis* hic veniunt preces & ceremoniæ ex
præscripto Ecclesiæ adhiberi solitæ in solennitate
nuptiarum. *can. 1. caus. 30. q. 5.* quæ tum ad ma-
jorem Sacramenti honorem, tum ad impetran-
dam Neo-Sponsis gratiam adhibentur. Videatur
de his *Trid. Sess. 24. de Sac. matrim. can. 11. &*
Sess. 24. c. 1. §. præter. de reform. matrim.

Resp. 2. Ex præcepto adhiberi debet benedictio

in primis nuptiis *can. 3. & 5. caus. 30. q. 1.*
Trid. cit. quod tamen præceptum secluso con-
 temtu non obligat sub mortali, quia non est
 gravi materia.

Resp. 3. In secundis nuptiis adhiberi benedictio
 non debet, quantum est de Jure communi,
 uterque, vel alteruter in priori matrimonio be-
 nedictionem suscepit, secus si neuter eam ac-
 cepit. *c. vir autem. 3. h. t.* ita dicitur: *Vir autem
 vel mulier ad bigamiam transiens non debet be-
 dytero benedici.* cum ergo loquatur textus
 etivè, *vir vel mulier*, si alteruter benedictio-
 accepit in primo conjugio, ejus iteratio,
*jure communi, prohibetur: dico, spectat ad Jure
 Communi; quia consuetudine benedictio Sacra-
 talis in pluribus Diocesibus secundis nuptiis be-
 neditur, quoties ea uni, maximè sponse, et
 aliquibus etiam sponso, in primis nuptiis non
 impensa, eaque solùm omittitur, quantum
 ab utroque jam antè recepta.*

Pirh. h. t. n. 17.

O. A. M. D. G.

Finis IV. Libri.

